

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות

לקוטי שיחות תרומה חלק כא שיחה ג.

את זה ואמרו בשיעור גובהה גובהה של מנורה י"ח טפחים הרגלים והפרח ג' וטפחים חלק וטפח שבו גביע כפתור ופרח וטפחים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו א' לכאן וא' לכאן ונמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה טפח חלק וטפח כפתור ושני קנים נמשכים ממנו ויוצאים ועולים כנגד גובהה של מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו נמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה וטפחים חלק נשתיירו שם ג' טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים. ומאשר ציירנו יתבאר לך כל הענין הזה: ומה שנאמר בתורה משוקדים פירושו מעשה שקדים והוא מלאכה ידועה אצל אומני הנחשת שהן מכין בפטיש העשת עד שיהיה כולו שקדים שקדים והוא מעשה מפורסם אין צריך לבאר.

רש"י מנחות שם. אלכסנדרים - שנעשה באלכסנדריא של מצרים וארוכין וצרים הן וקרויים מדרנ"ש:

פרשתינו פרק כה, לא. וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה מְעֻשָּׂה הַמְנוּרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֵיהָ כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ:

רש"י ד"ה גביעיה. הן כמין פוסות שעושים מן כוכית, ארפים וקצרים, וקורין להם מדר"נש בלעז, ואלו עשוין של זָהָב, ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמנן שנתן בהם הפתוב, ולא היו בה אלא לבני:

ספר הזכרון לרש"י שם. ארוכים וקצרים. ר"ל ארוכים וצרים. שכן בדבריהם ז"ל בכל מקום שמשמשין בקצר בהפך הרחב כמו שמשמשין בו בהפך הארוך. ולשון

(1) ברייתא דמלאכת המשכן פרק י. גביעים למה הן דומים? לכוסות אלכסנדריה.

(2) פה"מ להרמב"ם מנחות ספ"ג. שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה שבעה כו': ראיתי לצייר בכאן צורת המנורה שלימה וקודם הציור אני אומר שמסורה בידינו שגבהה י"ח טפחים ועמוד המנורה עצמה היו בו ד' גביעים ושני כפתורים וג' פרחים ונאמר בתורה ובמנורה ד' גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ומיעוט רבים שנים לפיכך התבאר שיש בה ב' כפתורים וב' פרחים והפרח השלישי הוא סמוך לשולי המנורה והוא מה שנא' עד יריכה עד פרחה ר"ל היסוד שקרא אותו ירך והפרח הסמוך לו והיו לה ג' רגלים והגביע הוא צורת כוס עשוי מקשה שהוא מלמטה צר ואם תרצה לומר שהוא מחודד כאסטונא הוא כראש אסטונא שניטל ממנו דבר מועט מלמעלה: הכפתור היא דמות כדור שאינו עגול מכל וכל רק שיש בה ארך מעט קרוב לצורת ביצת העוף. ופרח צורת שושן. ואני מצייר עכשיו הצורה הזאת שהגביעים צורת דבר משולש והכפתור עגולה והפרח חצי עגולה כדי שיהיה קל להצטייר שאין הכוונה בצורה הזאת להודיע בה צורת הגביע על אמתתו לפי שכבר בארתי אותו לך אבל הכוונה להודיע בה מספר הגביעים וכפתורים והפרחים ומקומותם והשיעור הנשאר מעמוד המנורה שאין בו שום דבר והמקומות שהיו בהן הפרחים והכפתורים וכולה איך היתה וזו היא צורת כל זה: ודע שכל הכפתורים שיעור א' לכולן וכן הגביעים כולן שוין והפרחים ג"כ ונתבאר לך מהצורה הזאת שמספר הגביעים כ"ב ומספר הפרחים ט' ומספר הכפתורים י"א אמרו גביעים כ"ב כפתורים י"א פרחים ט' מעכבין זה

מקרא הוא ותקצר נפש העם בדרך ותקצר נפשי בהם. ומנחות פ' הקומץ רבה אמרו גביעים למה הם דומים לכוסות של אסכנדריא של מצרים ופרשת הרב שם ארוכים וקצרים הם כמו שפי' בכאן. אבל הריים במז"ל כתב בספרו הגביעים דומים לכוסות אלאסכנדריא שפיהם רחב ושוליהם קצר ע"כ.

(4) רמב"ם הלכות ביה"ב פרק ג הלכה ט. הגביעים דומין לכוסות אֶלְסַנְדְרִיָאָה שְפִיָהוּן רְחֵב וְשׁוּלְיָהוּן קָצֵר. וְהַכְפָּתוּרִים כְּמִין תְּפוּחִים פְּרוּתִים שְׁהוּן אֶרְפִּין מְעַט כְּבִיצָה שְׁשָׁנִי רְאִשִׁיהָ פְדִין. וְהַפְּרָחִים כְּמֹו פְרָחֵי הָעֵמוּדִים שְׁהוּן כְּמִין קַעֲרָה וְשִׁפְתָהּ כְּפֹלָה לְחוּץ:

(8) פסחים סד עמוד א. וְלֹא הָיוּ לְבִיצִין שׁוּלָיִים וְכוּ'. תְּנוּ רַבָּנָן: כָּל הַבִּיצִין שֶׁבְמִקְדָּשׁ לֹא הָיוּ לָהֶן שׁוּלָיִים, חוּץ מִבִּיצֵי לְבוֹנָה שֶׁל לָהֶם הַפָּנִים — שְׁמָא גִיחוּם וְיָפְרוּם הַלָּהֶם.

(9) רלב"ג עה"ת שלשה קני מנורה מצדה הא' ושלשה קני מנורה מצדה השני. וזה היה באופן הסתעפות הסעיפים מצמרת האילן ובכל אחד מאלו הקנים היו שלשה גביעים שוליהם לצד יציאתו מקנה המנורה ואחריהם היה בו כפתור ואחר הכפתור פרח והיה שרשו לצד יציאתו מקנה המנורה:

חיזוקני עה"פ. גביעיה הם קבועים כולם סביבות הקנה וכשהשמן מתמצה יורד הוא אל הגביע הראשון וכשמתמלא הראשון יורד אל השני ומן השני אל השלישי ומן השלישי לאותו שבירך המנורה שכולן מתמצין לתוכו.

בכור שור עה"פ. מקשה תיעשה. שלא יצק אותה טיריטי"ר בלע"ז ע"י הקשת קורנס תיעשה מכהו גוף המנורה למטה מן הקנים וקנה למעלה מן הקנים שהיה לה קנים באמצע ששה קנים היוצאים ממנה כפתור תחת שני הקנים ופרחיה שהיו מצוירין אותה בפרחים לנוי ורבותינו אמרו בהקומץ כי שתי פרחים ושתי כפתורים היו לה לבד כפתורים הקנים שהיו במנורה כ"ב גביעים וי"א כפתורים וט' פרחים כפתור ופרח בכל קנה ובגוף המנורה שני הפתורים ושני פרחים כי מיעוט כפתורים שנים ומיעוט פרחים שנים והגביעין כמין כוסות אלאסכנדריים כך מפר' בהקומץ ולפי הפשט כך נראה ג' גביעין משוקדים בקנה אחד כפ' ופרח שהגביעים מצויר בהם שקדים וגם כפתורים ופרחים וכן במנורה ד' גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ג' למעלה בקנה של מנורה

וכן בכל קנה וקנה ולמטה אחד ששוה לכל הקנים [וכן אמרו רבותינו משוקדים מן התיבות שאין להם הכרע הגה"ה]. וכל הקנים היו שוים במדה אחת ועשויים כמין ענפי האילן קנה גוף המנורה גבוה מכולם שנים שבצדו נמוכים ממנה מעט כפי האלכסין והשנים נמוכים מן הראשונים כפי שהם יוצאים בנמוך והשלישיים יותר כפי שהם יוצאים בנמוך ואין במנורה רק ג' כפתורים מעשת הזהב אותם שהם תחת שני הקנים ורבות' פירשו בהקומץ שכל הקנים באים כנגד גבהה של מנורה ולפי הפשט הגביעים מצוירים בשקדים כפתורים ופרחים כדרך שעושים בכוסות מאברי"א (ivoir, Elfenbein) שלמוני"א ולא היו בה פרחים כי אם בגביעים והגביעים נתונים כל סביבות הקנה כמין בית יד וכשהנר מתמלא יותר מדאי יורד השמן אל הגביע הראשון וכשמתמלא הראשון יורד אל השני ומן הב' אל הג' ומן הג' אל הד' שבירך המנורה שכולם מתמצין לתוכו ובאה האורה מגובה המנורה ומן הקנים הנמוכים:

(10) פירוש ר' אברהם בן הרמב"ם עה"פ. גביעיה. בליטה בקניה בדמיון הכוס רחב מלמעלה וקצר מלמטה גזירתו מן (מן) ואת גביעי גביע הכסף.

(11) הקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ד"ה וכאשר מת יהושע). אבל אחרי עיקר גדול ראיתי לזכרו והוא שיוכל אדם לומר אם הם פירושי התורה כפי אשר יסדנו מקובלים מפי משה כמו שאמרנו מדבריהם כל התורה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אם כן מה אלו ההלכות היחידות שנאמר בהם הלכה למשה מסיני. וזה עיקר יש לך לעמוד על סודו. והוא שהפירושים המקובלים מפי משה אין מחלוקת בהם בשום פנים שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו מחלוקת נפלה בזמן מן הזמנים מימות משה ועד רב אשי בין החכמים כדי שיאמר אחד המוציא עין חבירו יוציאו את עינו שנאמר עין בעין ויאמר השני אינו אלא כופר בלבד שחייב לתת. ולא מצאנו גם כן מחלוקת במה שאמר הכתוב (ויקרא כג) פרי עץ הדר כדי שיאמר אחד שהוא אתרוג ויאמר אחד שהוא חבושים או רמונים או זולתו. ולא מצאנו גם כן מחלוקת בעץ עבות שהוא הדס. ולא מצאנו מחלוקת במאמר הכתוב (דברים כה) וקצותה את כפה שהוא כופר. ולא במה שאמר הכתוב (ויקרא כא) ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו' באש תשרף שזו הגזירה אין לנו לגזור אותה אלא אם תהיה אשת איש עכ"פ. וכן גזירת הכתוב (דברים כב) בנערה אשר לא נמצאו לה בתולים שישקלוה לא שמענו חולק בה ממשע ועד עתה על מי

שאמר שזהו לא יהיה אלא אם היתה אשת איש והעידו עדים עליה שאחר הקידושין זנתה בעדים והתראה. וכיוצא בזה בכלל המצות אין מחלוקת בהן שכולן פירושים מקובלים מפי משה. ועליהם ועל דומיהם אמרו כל התורה נאמרה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני.

12) יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב. הדבר ידוע שהרמב"ם ושאר מחברי ספרים רובם ככולם אינם אלא מעתיקי הגמ' ולזה דבר שלא בא בגמ' אלא בקו' אגב גררא אין דרכם להעתיקו פר"ח י"ד סי' פ"ג ס"ק ז' וע"ע במים חיים שלו דף ל"ג ד' ובמשנה למלך פח"י מה' מעשה הקרבנות וביל ל"ד סי' קצ"ו וב"ח י"ד סי' מ"ח ס"ח וסי' ר"נ סי"א וכ"כ משפטי שמואל סי' צ"א שהרמב"ם אינו כותב בספרו אלא מה שמבואר בגמ' וכן מצאתי בשו"ת זרע אברהם חי"ד סי' ל"ד דף קכ"ט ד' דמלאכת הרב זייל אינה אלא להעתיק הדברים הנאמרים בש"ס לא לדחות פשט דברי הש"ס וע"ע סדר אליהו רבא וזוטא דף מ"ז ג' שכ' דלהכי קרא שמו משנה תורה וכו' ע"ש.

שם אות ד'. דרכו של הרמב"ם ליקח הדרשה היותר פשוטה אע"ג דאתדחיי' בגמ' ולפעמים מביא פסוק שלא נזכר בגמ' כלל מאחר שהוא מבואר יותר...

13) סוכה מה עמוד ב. אָמַר חֲזַקְיָה אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: כָּל הַמִּצְוֹת כּוֹלֵן אֵין אָדָם יוֹצֵא בְּקוֹ אֵלָא דְרָךְ גְּדִילְתָן, שְׁנֶאָמַר: "עֲצֵי שְׁטִים עוֹמְדִים". תִּנְיָא נְמִי הָכִי: "עֲצֵי שְׁטִים עוֹמְדִים" — שְׁעוֹמְדִים דְרָךְ גְּדִילְתָן. דְּבָר אַחַר: "עוֹמְדִים" — שְׁמַעְמִידִין אֵת צִיפּוּן. דְּבָר אַחַר: "עוֹמְדִים" — שְׁמָא תֵאמַר אָבֵד סִבְרָם וּבְטַל סִיפּוּיִן, תִּלְמוּד לּוֹמַר: "עֲצֵי שְׁטִים עוֹמְדִים" — שְׁעוֹמְדִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

14) רש"י שם ד"ה דרך גדילתן - התחתון למטה והעליון למעלה:

15) גליוני הש"ס (להר"י ענגל). (וגוף הך דדרך גדילתן מצינו עוד בס' הפרדס לרש"י סי' קפ"ט דצריך לנעוץ קני הסוכה דרך גדילתן ועמ"ש בגליון ר"ה כ"ח ב' וע' גדה ס"ז א' אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כו' אולי הטעם ג"כ מפאת היות טבילה מצוה והאדם הטובל הוא החפץ של מצוה וראוי שיהי' דרך גדילתו ככל חפצי מצוה בשעת קיום המצוה...

16) מנחות פו עמוד ב. (ויקרא כד, ב) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך אמר רבי שמואל בר

נחמני אליך ולא לי לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום אמר ר' זריקא אמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך (מלכים א ו, ד) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין [מבפנים] ואטומים [מבחוץ] לא לאורה אני צריך (ויקרא כד, ג) מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל ואם תאמר לאורה אני צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

ויקרא רבה פרק לא, ז. א"ר חנינא חלונות היו לבית המקדש ומהם היתה אורה יוצא לעולם שנאמר ויעש לבית חלוני שקופים אטומים שקופות אטומות היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם א"ר לוי משל למלך שבנה לו טרקלין ועשה חלונותיו מקטינות מבחוץ ומרחיבות מבפנים כדי להכניס אורה לתוכה אבל חלונות של בית המקדש לא היו כן אלא מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה גדולה.

תנחומא תצוה ו. א"ר אבין הלוי בר' את מוצא כל מי שמבקש לעשות לו חלונות עושה אותך רחבות מבפנים וצרות מבחוץ למה שיהו שואבות האור. אבל חלונות שבמקדש לא היו כך אלא רחבות מבחוץ וצרות מבפנים למה שיהא האור יוצא מן בה"מ ומאיר לעולם. והאור יוצא מתוך ביתו ומאיר לעולם והוא צריך לנרות אלא לזכותינו בנרות. אמר דוד אור זרוע לצדי' ולישרי לב שמחה (תהלים צח):

שם בהעלותך ב. תדע לך כשאדם בונה בית עושה לו חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים כדי שיהא האור נכנס מבחוץ ומאיר מבפנים. ושלמה בנה בהמ"ק ולא עשה כן אלא עשה חלונות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהא האור יוצא מבפנים מבהמ"ק ומאיר לחוץ שכן הוא אומר (מלכים א ו) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים. להודיעך שכלו אור ואינו צריך לאורה. ולמה צוה אתכם כדי לזכות אתכם. לכך נאמר בהעלותך את הנרות.

18) מלאכים א ו, ד. וַיַּעַשׂ לְבָיִת חֲלוֹנֵי שְׁקוּפִים אֶטוּמִים:

19) שיתיה מקובצת מנחות שם. שקופים מבחוץ רחבים מבחוץ. ואטומים מבפנים ופיהם קצר מבפנים דדרך כותל אבנים כשעושיין חלון מרחיבין אותו מבפנים

שמשפיעין את עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה מלבא לצדדין אבל היכל קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה מההיכל שתאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך.

רש"י שם ד"ה שקופים - מבפנים שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם:

חדא"ג מהרש"א. גירסת רש"י בהיפך זה שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ ופיר' שקופין מלשון משקוף והוא מקום צר שבחלון הוא בפנים כו' ע"ש ולא ידענא פירוש אטומים לפי גירסתו אבל לפי גירסתנו ניהא' יהיה שקופין מלשון השקפה והסתכלות ואטומים מלשון אטום ומכוסה משמע ליה שקופין מבחוץ ואטומים מבפנים ולא בהיפך שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ דא"כ מאי אשמועינן קרא דהא כל חלונות נמי עשוין כך אבל השתא אשמועינן שלא עשאן כדרך שאר החלונות העשוין להאיר מטעם דלא לאורה אני צריך וק"ל.

(22) בחיי פרשתינו כה, לא. וע"ד השכל המנורה בשבעה נרותיה תרמוז לתורה הנקראת אור שנאמר (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור והיא כוללת שבע חכמות ועל כן היו נרותיה שבעה, וששה קנים יוצאים מצדיה כנגד ששה קצוות של עולם התלויים בתורה שנתנה בששה בסיון שהעולם מתקיים בשבילה שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה, שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד, בכל קנה היו ג' גביעים, וא"כ הרי הם י"ח גביעים לששה הקנים ובמנורה ד' גביעים אחרים הרי כ"ב גביעים והם כנגד כ"ב אותיות התורה וכנגד כ"ב חלקים שבעולם, ואלו הן, רוח ומים, אש, שבעה כוכבי לכת, י"ב מזלות, וכנגד כ"ב חלקים שבגוף האדם, הראש, הלב, הכליות, ז' נקבים שבראש. י"ב אברים, ומצינו במנורה ג' דברים והם, כפתור, גביע, ופרח. כפתור תפוח עגול בולט ויוצא סביב הקנה האמצעי מן המנורה הכפתור כנגד עולם המלאכים שהם מתענגים מזיו השכינה בתענוג שאין לו סוף ותכלית וזהו כפתור שהוא עגול כי העגול אין לו ראש וסוף, ועל תענוג הזה רמזו רז"ל חכמי האמת במדרשם עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכבודו ביניהם כי המחול הוא עגול ואין לו ראש וסוף ולכך המשיל תענוג הנפשות שאין לו סוף למחול שאין לו סוף. הגביע הוא כלי שיש לו בית קבול והוא משקה ומרוה כנגד עולם הגלגלים שהם מקבלים כחות העליונים

ומשפיעים כח בעולם השפל. הפרח הוא כנגד העולם השפל הזה ששם כל גדולי הארץ צמחים ופרחים וציצים, ובא זה לרמוז כי מתוך כ"ב אותיות התורה אדם משיג שלשה חלקי המציאות.

רקאנטי. שלשה גביעים משוקדים וגו'. ובמנורה ארבעה גביעים. צוה להיות בכל קנה מן הששה שלשה גביעים ובאמצעי ארבעה ובין כולם כ"ב לרמוז לכ"ב אותיות התורה וכ"ב אלף מרכבות שהיו במתן תורה כולן באותה מראה שראה יחזקאל הג' גביעים רומזים לג' אבות העליונים וצוה לעשותן בצורת גביע כי הם מקבלים ושואבים ממקור העליון להשפיע לאשר תחתם. ובעבור כי כולם כלולים זה בזה צוה לעשות כן בכל קנה וקנה כמו שאמר בעל ספר היצירה א' עם כולן וכולן עם א' וסימן לדבר חיות המרכבה הפנים שיש בזה יש בזה הכפתור הוא כנגד המכריע השני ועל כן צורתו עגול ופרח היא השושנה שבשיר השירים הכלולה מז' קצוות ונקרא בספר הזוהר וורדא קדישא. והנה הג' גביעים שבכל קנה וקנה רומזים לג' הדסים שבלולב והכפתור והפרח ללולב ואתרוג והבן זה. והגביע הרביעי אשר בקנה האמצעי רמז לתשובה הרוכבת עליהם ואמרו רז"ל בהקומץ רבה נמצאו גביעים כ"ב כפתורים י"א פרחים תשעה. ושים לבך על המספר הזה והסימן יי"ב סני בקדש (תהילים ס"ח:י"ח חי):

(24) לקוטי שיחות חלק טז עמוד 447. די שאלה הנ"ל וועגן גדר פון א דלת אין חלק ההלכה שבתורה, איז אויך פאראן בנוגע צום ענין פון דלת ווי ער אין מבואר אין חלק הסוד שבתורה: "דלת", בפנימיות הענינים, איז ספירת המלכות - ווייל ספירת המלכות איז דער ממוצע צווישן עולם האצילות און די עולמות שלמטה מאצילות (ובכלל - צווישן איין עולם און עולם שלמטה ממנו) - און אין ספירת המלכות זיינען דא צוויי ענינים: (א) מלכות איז מעלים אויף די ספירות וועלכע זיינען העכער פון איר (וואס מצד דעם העלם פון מלכות ווערט זי אנגערופן "ים"); און דורך דעם העלם איז (ב) מלכות טראגט אראפ און איז מגלה דעם אור פון אצילות צו די נידעריקע עולמות (און מצד דעם ווערט זי אנגערופן "ארץ"). און דא שטעלט זיך די שאלה: וואס איז דער עיקר פון ספירת המלכות - דער ענין ההעלם אדער דער ענין הגילוי וואס איז אין און דורך איר. (ועיינן בזה (בנוגע ב' הענינים בדלת) אוה"ת חנוכה שכתב, ב. המשך תרע"ב פקי"ב.)

25) מקץ מד, ב-ה. וְאֶת־גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תְּשִׂימׁ בְּפִלִי אֲמַתְחַת הַקֶּטָן וְאֶת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ נִלְעַשׂ כְּדַבַּר יְוָסָף אֲשֶׁר דִּבֶּר: הַכֶּקֶר אֲזֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ הִמָּה נִחְמְרִיהֶם: הֵם יִצְאֻ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם רִזְף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגֵּתֶם וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רְצָה תַחַת טוֹבָה:

ערכי הכינויים מע' גביע. ירושלים, כי מגביעה שותים כן ישתו כל או"ה כוס פרענות מירושלים, [ח"ד וישב].

ספר הליקוטים מערכת גביע. ראה בסוף.

לקוטי שיחות חלק יא עמוד 113. והביאור בכל זה: העבודה דק"ש (ותפלה) היא מצד הכחות הפנימיים דמוח ולב, אמנם מכיון שבאה ונמשכת ע"י ההקדמה דאמירת מודה אני", הודאה וביטול מצד עצם הנשמה, לכן נרגש ביטול זה והודאה זו גם בהעבודה דק"ש (ותפלה). היינו שבהעבודה דכחות פנימיים מורגש כי יסודתה בבחי' ביטול וקב"ע שמצד עצם הנשמה. וזהו הטעם שעבודה זו מוטלת רק על אנשים (גדולים), מפני שהכחות הפנימיים שבהם הם בשלימות ומתאימים לעבודה זו; אולם מאחר שגם בכוחותיהם הפנימיים נרגשהביטולו הקב"ע המושרש בעצם נשמותיהם, שכולן מתאימות" לכן גם הנוסח דק"ש (ותפלה), המרמז ליסודה של עבודה זו, הוא באופן השווה ומשוה את כולם. ובזה יובן מה שהדגישה התורה בעבודה זו (דק"ש (ותפלה) -- תרומתהאדנים העשיר לא ירבה והדל לא ימעט כי הנידון הוא בעבודה שמצד נוחות הפנימיים דמוח ולב והרי בהם יש הפרש בין עשיר ודל ובמילא אינה דומה עבודתו של האחד לעבודתו של השני ולכן בתרומתו ועבודתו של בל אחר במ"ע אין ניכר שזוהי עבודה שמצד עצם הנשמה אדרבה מה שנדאה הוא עשר גרה הרומז לעשר הכחות הפנימיים אבל ב השוואת ו צירוף כולם יחד היינו יסוד עבודתם המאחדם וכוללם יחד כולם שווים בתרומתם והיינו כנ"ל דהעבודה בכחות הפנימיים צ"ל באופן שיורגש בה הביטול דמצד עצם הנשמה שאז העשיר לא ירבה והדל לא ימעט אמנם מכיון שעכ"פ העבודה גופא דק"ש ותפלה תרומת האדנים הוא מה שהאדם פועל בעצמו ע"י כוחותיו הפנימיים הרי מובן שעבודה מוגבלת היא ובמילא גם ה-אור האלקי הנמשך ע"י עבודתו בא בהגבלה וזהו מה שהסדר דק"ש ותפלה מוגדר הוא בנוסח קבוע במספר מדויק של הפרשיות והברכות התיבות והאותיות ופרטי הדינים בדקדוקם וכו' ו שזה מורה על סדר העבודה הפנימית שמע ישראל

שהוא ל' הבנה והשגה היינו להתבונן בגד לות הוי' ולבא עי"ז לואהבת את הוי' אלקיך שתתעורר בלבו אהבתו ויר אתו ית' וו וע"י עבודה זו במוחו ולבו הרי הוא מקשר חכמתו בחכמתו ית' ואהבתו בהאור אלקי המאיר בספי' החסדו היינו כמו שאלקות נתלבש ונתצמצם במדות אלו והיינו שמצד האדם הרי זו עבודה השייכת למדות פרטיות ולכן נמשך עי"ז ג"כ רק האור המאיר בספירות פרטיות לא עצמותו ית' ואחרי העבודה דק"ש ותפלה באה העבודה דלימוד התורה וקיום מצות' ואח"כ עבודת היום כולו בכל דרכיך דעהו ועניניםילעשות דירה לו ית' בתחתונים י והיינו שע"ז ממשיכים עצמותו ית' למטה בתחתונים כפי שהם במציאותם ובעבודת האדם הלזו שבמשך כל היום עיקר הזמן דעשיית הדירה אין בה הגבלות באיזה אופן איזה מסחר ומלאכה וכו' לעשות לו ית' דירה בתחתונים יי כי ענינה שהתחתו נים יו כמו שהם במציאותם ייעשו דירה לו ית' ע"י שעוסק בהם לשם שמים ויתירה מזו נו באופן דבכל דרכיך דעהו ובמילא מובן שאינה מוגבלת ג"כ רק לאנשים וכו' אלא שייכת לכל אחד ואחת מבנ"י מכיון שהיא עבודה במעשה ובפועל אלא שדרוש לזה גם נדבת לב היינו שיעשה כל זה בחיות ובהרגש הלב והנה המשכן בכללותו נעשה מהי"ג ' ט"ו דברים הגשמיים שבאו מתרומת המשכן הכללית והיינו כנ"ל שע"י עבודת כל אחד ואחת בעניניו הגשמיים עפ"י תורה ה"ה ממשיך עצמותו ית' למטה בתחתונים אבל מ"מ אין עבודה זו אפשרית אלא לאחר העבודה דתרומת האדנים ע"י אלו שמבן עשרים שנה ומעלה כי דוקא עבודתם וו בכחות פנימיים שלהם כפי שהיא מיוסדת על הביטול וקב"ע שמצד עצם הנשמה היא הנותנת כח ויכולת לכאו"א להם שיק עצמותו ית' למטה ע"י העבודה דתרומת המשכן ' וכמו בעבודת כל יום ויום שדוקא לאחר עבודת ק"ש ותפלה של ה גדולים בישראל יש בכח כל אחד ואחת מישראל לעשות דירה לו ית' במשך כל היום כנ"ל.

שם הערה 51. וכנראה בהפרש שבין תרומת האונים ותרומת המשכן תרומת האדנים הי' דבר מסוים ומיוחד בעולם כסף וממנו עשו את האונים (ראה לעיל הערה 46)משא"כ תרומת המשכן שמהן עשו את המשכן היתה מי"ג וברים הכוללים כל הענינים שבהבריאה דומה צומח חי (ובצירוף נדיבות הלב מדבר) כי ענינה לעשות כל עניני העמם וירה לו ית' ולא רק דבר ויסוים כחות פנימיים של האדם.

(29) פרשתינו כה, ב. דָּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ־לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹ תִקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי:

(30) אור התורה פרשתינו (עמוד א'שנא). ולפי"ז יש להבין ג' תרומות שנוכח כאן הא' ויקחו לי תרומה הוא אפרשותא בחי' אור התורה ע"ד השמים כסאי וכתלי' רומה על השמים אלקים תלים נ"ז שמים לרם הב' מכל איש אשר ידבנו כו' וצדקה תרומם הוא המצות וזחו ענין בכל לבבך ובכל נפשך הג' וזאת התרומה בכל מאדך וכן תרומה זו הג' באה לעשיית המשכן כמ"ש בירושלמי פ"ק דשקלים וה"ע בית א' עשו לו כו'.

(31) לקוטי תורה ויקרא ב עמוד א. כי הנה מצוה הוא מ"צ בא"ת ב"ש י"ה. והרי א"כ מצוה היא שם הוי' והיינו שנקראו המצות רמ"ח אברים דמלכא שהיא בחי' כלי לאור א"ס ממש.

המשך ס"ו עמוד סח. דכמו כן הוא בענין רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא שיש בהם ג"כ ההתכללות זמ"ז דלכן כל העוסק במצוה פטור מן המצוה מפני שע"ז ממשיך גם ההמשכה שע"י המצוה האחרת כו' וכמ"ש במ"א.

שם עמוד תקכב. ויותר יובן במה שאמרו העוסק במצוה פטור מהמצוה וידוע הפי' בזה שע"ז נמשך לו גם ההמשכה דהמצוה שפטור ממנה והיינו מצד ההתכללות שבמצות עם היות שאין כאן עצמות המצוה דענין ההתכללות הוא רק כמו חלק כו' ומ"מ פטור מהמצוה וכאלו עשה אותה כו' והיינו לפי שהוא רצון עצמי שאינו מתחלק לחלקים כו' וכמו שאמר הבעש"ט ז"ל שכשאתה תופס במקצת מן העצם אתה תופס בכולו כו'.

פרשתינו כה, לב. וְשֵׁשׁ קָנִים יִצְאִים מִצְּדֵיָהּ שְׁלֹשָׁה | קָנֵי מְנִיָּה מִצְּדֵהּ הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנִיָּה מִצְּדֵהּ הַשֵּׁנִי:

(33) פירוש ר' אברהם בן הרמב"ם פרשתינו כה, לב. וששה קנים. הקנים (כמו) ענפים נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו.

(34) פרש"י שם ד"ה יצאים מצדיה. לְכָאן וּלְכָאן בְּאֶלְכֶסוֹן, נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד פְּנִיגַד גְּבֵהָהּ שְׁל מְנֹרָה שְׁהוּא קְנֵה הָאֶמְצָעִי, וְיוֹצְאִין מִתּוֹךְ קְנֵה הָאֶמְצָעִי זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, הַתְּחִתּוֹן אַרְבֵּי, וְשֵׁשׁ מַעְלָה קֶצֶר הַיִּמְנֹן, וְהַעֲלִיּוֹן קֶצֶר הַיִּמְנֹן, לְפִי שֶׁהִיא גְּבֵהָהּ רְאִשִּׁיהֶן שְׁנֵה לְגְבֵהוּ שְׁל קְנֵה הָאֶמְצָעִי, הַשְּׂבִיעִי, וְשִׁמְמוֹנוּ יוֹצְאִים הַשֵּׁשֶׁה קָנִים:

(35) מעשה חושב פרק ז. אחד הילך וא' הילך ונמשכין בעגול ועולין כנגד גבהה של מנורה.

פירוש שם. בעיגול, תיבה זו לא נזכרה במימרא ומדברי רש"י שבחומש דכתב יוצאים באלכסון גר' דלא היו בעיגול, אבל הרמב"ם בחבורו לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב ונמשכים ועולים, וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן, וכן בש"ס וכתב בעל חכמת המשכן נראה מזה היו עשולין הקנים כמעט בעיגול והכי מסתברא דבהכי הם דומין לגלגלי הרקיע הנושאים שבעה כוכבי לכת שכנגדם הם השבעה נרות כדאיתא בברייתא דמסכת מדות.

(36) רמב"ם הלכות ביה"ב פרק ג הלכה י. גְּבֵהָהּ הַמְּנֹרָה הִיָּה שְׁמוֹנֵה עָשָׂר טַפָּח. הַרְגָּלִים וְהַפְּרָח שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. וְשִׁנֵּי טַפָּחִים חֶלֶק. וְטַפָּח שָׂבִיב גְּבִיעַ פְּפֹתוֹר וְפָרַח. וְטַפָּחִים חֶלֶק. וְטַפָּח פְּפֹתוֹר וְשִׁנֵּי קָנִים יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ אֶחָד הִילָךְ וְאֶחָד הִילָךְ וְנִמְשָׁכִים וְעוֹלִין פְּנִיגַד גְּבֵהָהּ הַמְּנֹרָה. וְטַפָּח חֶלֶק. וְטַפָּח פְּפֹתוֹר וְשִׁנֵּי קָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אֶחָד הִילָךְ וְאֶחָד הִילָךְ וְנִמְשָׁכִין וְעוֹלִין פְּנִיגַד גְּבֵהָהּ הַמְּנֹרָה. וְטַפָּח חֶלֶק. וְטַפָּח פְּפֹתוֹר וְשִׁנֵּי קָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אֶחָד הִילָךְ וְאֶחָד הִילָךְ וְנִמְשָׁכִין וְעוֹלִין פְּנִיגַד גְּבֵהָהּ הַמְּנֹרָה. וְטַפָּחִים חֶלֶק. וְנִשְׁתַּיְרוּ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים שְׂבִיבָהּ שְׁלֹשָׁה גְּבִיעִים פְּפֹתוֹר וְפָרַח:

(38) חכמת המשכן. ראה בסוף.

(39) ע"ח שער העיגולים ויושר ענף ג. והעגולים, מ) הם בבחי' א', כי המעולה מחבירו טובב ומקיף על חברו. והעגולים היותר פנימים תוכניים מכולם, הם היותר גרועים מכולם, הלא המה, הרקיעים והגלגלים הסובבים על עולם השפל, שהם נתונים תוך כל העגולים, באמצע כולם. אבל היויר הוא להפך, כי היותר פנימי, הוא עליון ומעולה מכולם. וחיצון שבכולם, הוא יותר גרוע מכולם, ויושר זה מלביש לזה, וזה לזה, עד שהגרוע שבכולם, הוא מלביש לכולם. והבן כל זה היטב.

שם שער ציור עולמות אבי"ע פרק ב. באור שמים דעשיה: הנה י' רקיעים הם ונוכח פ' ויקהל והם סוד ט"ס עלאין דעשיה כנ"ל ונוסף בהם וילון הוא נגד עטרת היסוד המכניס ומוציא והבן זה שאינו משמש כלום אלא כניסה ויציאה והרקיע הוא יסוד דעשיה ובו קבועים חמה ולבנה כוכבים ומזלות וילון הנ"ל הוא מכסה ליסוד זה כי יסוד נקרא בוקר ועטרת היסוד שהוא בחינת דוד חופה בסוד בוקר אערך לך ואצפה כנזכר פ' בלק דר"ד ולכן

דוד לא היה לו חיים כי וילון לית לה מגרמה כלום והבן זה לכן נכנס שחרית ויוצא ערבית בסוד ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה דאתכסיא ביממא ואתגליא בליליא ובזה הרקיע יש בו כל הט' גלגלים הקיפים העולם והם שהזכירו הפילוסופים בספריהם ובז"ת הם ז' כוכבי לכת ובח' שאר הכוכבים והי"ב מזלות ובט' גלגל היומי המקיף כולם בכ"ד שעות ממזרח למערב וכל אלו הט' גלגלים קבועים ברקיע רמז לדבר ויתן אותן אלהים ברקיע השמים ולא אמר ברקיעים וזה יובן מבריייתא דשמואל הקטן שכתב שהרקיע עשוי כאהל כמ"ש בפרקי ר"א וקאמר אח"כ שהגלגלים סובבים ובזה יצדקו דברי חכמים הם התוכניים והבן זה ואלו הגלגלים הם י' בחי' יסוד דעשיה ולמעלה מהם שחקים כו' עד ערבות כו' וכ"ז בעשיה ואלו הם הז' רקיעים שנתבאר בספר הרזים בסוד המלבוש. ודע שאלו הרקיעים הם כולם בסוד העגולים דעשיה ובהם עצמות וכלים ואורות מקיפים ויושר הכל זה תוך זה וסביב כל א' מהם יש ג"כ רקיע דס"א שהם אחריים ואלו אינם נקרא שדים ומזיקין אלא מקטרגים סטרא דמסאבותא ובכה אלו היו דור אנוש עובדין לחמה ולבנה ולאלקים אחרים שכבר ביארנו שכל עשיה מעורבת מטו"ר בסוד הלבושים לבד ולכ יש מלאכים שהם בחי' לבושים והם טו"ר לכן אסור להשתמש בקבלה מעשיות וכנוכר בתיקונים תקון ס"ו דצ"ז ודף ק' וכ"ז עולם העשיה נק' עולם האופנים סנדלפו"ן כי הוא סנדל של השכינה והשכינה מבפנים וזהו סנדלפו"ן כי השכינה נקרא רגל בסוד והארץ הדום רגלי וזהו סנדלה והבן זה. אמנם סוד אור היושר הוא באמצע הרקיעים כולם בנקודה האמצעית של כל רקיע ורקיע כנ"ל בהקדמה ונמשך עילא לתתא ושם באמצע יש ז' היכלין קדישין דעשיה וכנגדן ז' היכלין דמסאבא כולם בבחי' יושר כמ"ש ג"כ ברקיעים שהם עגולים כנ"ל וכמו שהוא למטה בארץ כן הוא למעלה שכל מה שהוא נגד א"י הוא קדושה וסביביו ארצות עמים וכן נגד ג"ע הארץ יש למעלה ברקיע בסוד זרוע ימין שהוא מכון לשבתך פעלת ה' ונגד גהנם זרוע שמאל הארץ מוון למעלה זרוע שמאל ששם הקלי' נאחזין ושם מדורין דילהון ונגד א"י יש פתחי הרקיעים נזר פרשה ויקהל דר"א ע"ב ובסיום שער ההוא יש פתח א' הנקרא מגדו"ן אך באמצע השער ההוא שהוא נגד א"י יש פתח גדולה וסביב פתח ההוא יש ע' שערים שמשם נזונין ע' אומות מתמצית פתח ההוא ובאותו פתח יש פרות דקדושה דלא שביק לסט"א שיוזנו משם נזר פרשה תרומה קמ"א והוא לבוש ג" אלא שהוא קדוש לן אין הקדושה מתגלית בזמה"ז וגם הפתח הזה

הוא באמצע הרקיע ונשפע אח" לארץ התחתונה דרך פתח ההוא ויש ג"כ פרוכת אחר לעכב סט"א שלא ינס לא"י וזה הפתח מכוון באמצע כל הרקיעים עד שמגיע לכל בחי' היסוד שבמלכות נקודה קדישא שבכל העולמות עד כורסייא קדישא ומשם עולין כל התפלות והנשמות העולין למעלה בלילה ואע"פ שאמר בפרשה ויקהל דר"א ע"ב שהתפלות סלקין במזרח ומערב כו' זהו בעליית האוירין אבל אח"כ כולם נכנסים תוך פתח ההוא האמצעי והנה אלו הרקיעים אינם מתגלגלים אלא קבועים לכן תמיד הפתח מכוון נגד א"י אך הגלגלים הקבועים ברקיע הם הסובבים ונמצא כשאנו אומרים שרקיע קבוע על אלו הרקיעים ושאנו אומרים גלגל חוזר הוא הגלגל ולא הרקיע ור"א ור"י אינן עושין עיקר מן הגלגל אלא מן הכוכב שהוא המזל שבו ואמרו שכל מזל חוזר ורקיע קבוע וכן הוא האמת כי גלגל וכוכב שבו הכל נקרא על שמו ע"ש הכוכב כי הכוכב הוא נקודות הגלגל ונשמתו וגלגל הוא גוף בסוד העגולים שיש לכל העולמות כנ"ל וזהו הטעם שאינו נזכר ברדז"ל תנועת גלגל אלא תנועת כוכב לבד ורקיע קבוע במקום אחד כאהל:

42) הלכות מכירת חמץ לאדה"ז. נודע בשערים המצוינים בהלכה, אשר הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל הט"ז ומ"א והנמשכים אחריהם, עד עתה קרוב לדורותינו אלה, כנראה בעליל מספר שיטה מקובצת על כמה מסכתות - וכיוצא בו. ולזאת ודאי אין לסמוך להקל למעשה על הקולות שנמצאו בדברי האחרונים ז"ל, ובפרט באיסור תורה חמור כחמץ שהחמירה תורה בבל יראה ובל ימצא.

שו"ע הרב יו"ד סימן קפט ס"יג סקמ"ג. שראתה. שהוא וסת ההפלגה ואף על גב דוסת שלא נקבע בג' פעמים נעקר בפעם אחת אין הפלגת כ' נעקרת במה שהקדימה לראות בא' באייר כי דמים יתירים הוא דאיתוספו בה ואין שום וסת נעקר אלא כשהגיע יומו ולא ראתה בו דמהאי טעמא לא נעקר וסת החדש במה שהקדימה לראות קודם ר"ח אייר כן דעת רמ"א וט"ז. והב"ח וש"ך דעתם לחלק בין וסת החדש שאינו נעקר במה שהקדימה לראות ובין וסת ההפלגה שהוא נעקר במה שהקדימה לראות שהרי שינתה הפלגתה להפלגה אחרת שהפלגה ראשונה היתה לכ' יום וכשראתה בא' באייר שינתה הפלגתה ל"ב ונעקרה הפלגה ראשונה ואינה חוששת לט' באייר אלא ל"ב בו. (ואף לפי דעת

ה' ושל ו' ושל ח' ושל ז' לא יעשה אפילו של שאר מיני מתכות רבי יוסי בר יהודה אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית חשמונאי.

רמב"ם הלכות ביה"ב פרק ז הלכה י. וְאָסוּר לְאָדָם שְׁיַעֲשֶׂה בֵּית תְּבִנִית הֵיכָל. אֶכְסָדְרָא תְּבִנִית אוּלָם. קְצֵר קְנֵגֵד הַעֲזָרָה. שְׁלֶקֶן בְּצוּרֵת שְׁלֶקֶן. וּמְנוּרָה בְּצוּרֵת מְנוּרָה. אָבֵל עוֹשֶׂה הוּא מְנוּרָה שֶׁל חֲמִשָּׁה קָנִים אוֹ שֶׁל שְׁמוֹנֶה קָנִים אוֹ מְנוּרָה שְׁאִינָה שֶׁל מִתְּכָת אֶף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לָהּ שְׁבָעָה קָנִים:

שו"ע יו"ד סו"ס קמא. לא יעשה בית תבנית היכל כשיעור גבהו וארכו ורחבו אכסדרה תבנית אולם. חצר תבנית עזרה. שלחן תבנית שלחן מנורה תבנית מנורה. אבל עושה של חמשה קנים או של ששה או שמונה אבל של שבעה לא יעשה אפילו משאר מיני מתכות ואפילו בלא גביעים וכפתורים ופרחים ואפ"ל אינה גבוהה י"ח טפחים:

(46) מנחות כח עמוד ב. אמר שמואל משמיה דסבא גובהה של מנורה שמנה עשר טפחים הרגלים והפרח ג'....

יוסיפון פרק צה. בעת ההיא בא אל טיטוס, יהושע הכהן בן שבתאי הכהן הגדול, ועמו שתי מנורות ממנורות הזהב אשר היו במקדש, ועמו עוד כל שלחנות הזהב וכל כלי הזהב אשר היו בו, והמזרקות והכפות והיעים והמנקיות והקשוות וגם בגדי השרד ובגדי הקדש המצופים בזהב, והמכותרים ומעוטרים באבנים יקרות עם רוב אבנים טובות, ויתן את כל אלה לטיטוס. ויקבלהו, ויהי לו לשר על כהני יי הנשארים תחת יוסף הכהן.

פרשתינו כה, ט. כָּלֵל אֲשֶׁר אָנִי מְרַאֶה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנִית כְּלֵי־כִלָּיו וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ:

רש"י וכן תעשו. לדורות (סנהדרין ט"ז), אם יאבד אֶתֶד מן הפלים, או כְּשֶׁתַּעֲשֶׂוּ לִי כְּלֵי בֵּית עוֹלָמִים, כְּגוֹן שְׁלֶקֶתוֹת וּמְנוּרוֹת וְכִיּוּרוֹת וּמְכוּנוֹת שְׁעֵשֶׂה שְׁלֵמָה, כְּתְּבִנִית אֵלָיו תַּעֲשֶׂוּ אוֹתָם; וְאִם לֹא הִקִּי הַמִּקְרָא מִתְּכָר לְמַעֲלָה הַיָּמִנִי, לֹא הִקִּי לוֹ לְכַתֵּב וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ אֵלָּא כֵן תַּעֲשֶׂוּ, וְהִקִּי מִדְּבַר עַל עֲשִׂית אֶהֱל מוֹעֵד וְכִלָּיו:

ברייתא דמלאכת המשכן שם. אע"פ שעשה שלמה עשר מנורות וכולן היו כשרות לעבודה, שנאמר ויעש את מנורות הזהב עשר כמשפטן ויתן בהיכל חמש מימין

רמ"א וט"ז חוששת לי"ב בו אם לא ראתה בט' בו דלא עדיף מוסת קבוע ששינתה אותו). והנה בטור בשם הרמב"ן כתב ואם לא ראתה בא' באייר חוששת לט' בו משמע דאם ראתה בו אינה חוששת לט' בו. אלא דרמ"א בדרכי משה נדחק לפרש דרבנותא קא משמע לן דאף שנעקר וסת החדש צריכה לחוש לוסת ההפלגה של כ'. והב"ח וש"ך ס"ל דדוקא לא ראתה אבל אם ראתה בא' באייר אינה חוששת לט' בו אלא לי"ב. ובאמת דעת הרמב"ן בהלכותיו פרק ה' ופרק ו' שלא כדברי זה ולא כדברי זה אלא דאם ראתה בא' באייר אינה חוששת לט' בו אלא לכ' בו כי אף שלא נעקר וסת הפלגת כ' במה שהקדימה לראות מכל מקום אינה מונה כ' אלא מיום שראתה שנית כדלקמן סעיף י"ד (והלכך חוששת לכ' באייר אף אם אין בו משום חשש וסת החדש דניסן כגון שבניסן ראתה בב' בו ובכ"א בו) וגם צריכה היא לחוש לי"ב בו הואיל ושינתה הפלגתה לי"ב ימים מכ' בניסן לא' באייר ושמה תקבע לה וסת להפלגת י"ב ימים (גמרא רש"י ראב"ד דף י' ע"א). ובימי רמ"א וב"ח וט"ז וש"ך לא באו עדיין הלכות נדה להרמב"ן לדפוס במדינות אלו לכן כתב[ו] מה שכתבו (עייין כרתי ופלתי):

(43) זית רענן ר"פ בהעלותך. כמין עתרה. הלשון משמע דס"ל שהקנה בעמצעי היה בעמצע וששה קנים מקיפים אותו סביב כמין עטרה וז"ש יאירו מכל אחד היה מאיר לאמצעי שהיו כולם סמוכין לאמצע בשוה והוא דכתיב בקרא שלש קנים יוצים מצידה ה"א ושךשה קנים מצדה השני. יש ליישבו ג"כ דרך זה אבל במנחות משמע דס"ל שהיו עומדים בשורה לכן נראה דמ"ש כמין עטרה היינו שהקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה ודוחק.

ספרי זוטרא ר"פ בהעלותך. ומנין שיהו חוזרין חלילה כמין עטרה ת"ל יאירו שבעת הנרות.

ת"ש כרך כב מילואים דפרשת תרומה עמוד לב. ראה בסוף,

שה"ג. ראב"ע תצוה כז, כא. אשר על העדות. דרך קצרה על ארון העדות. אמר. יפת כי יערוך. כמו בערך הכהן. שיערוך שמן שיספיק להיות הנרות מאירים מערב ועד בקר. וככה נרות המערכה. ונכון הוא להיות טעם יערוך בעבור היות הנרות כחצי עגול. ועוד אדבר על זה:

(44) ע"ז מג עמוד א. כדתניא לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר תבנית עזרה שולחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה אבל הוא עושה של

המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור.

פרש"י שם צט עמוד א ד"ה על כולן. על כולן היו מסדרין - פעמים בזה פעמים בזה:

מדרש הגדול פרשתינו כה, כג. השלחן זכר למן, דכתיב תערך לפני שלחן נגד צוררי (תהלים כג ה) והוא כנגד המלכים, מה השלחן יש בו צורך הבריות כך המלך לצורך הבריות. משה עשה שלחן אחד שלמה עשה עשר שלחנות, דכתיב ויעש שלחנות עשרה (דהי"ב ד ח), שלחן שעשה משה באמצע, חמש מימינו וחמש משמאלו, יכול יהו מקריבין על כולן, ת"ל והשלחן אשר עליו לחם הפנים זהב (מ"א ז מח), יכול לא היו מקריבין על כלם, ת"ל ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים זהב (דהי"ב ד ט), הא כיצד, מלמד שהיו מקריבין על כל אחד ואחד שבת אחת, והלא כת' בתורה לא תסף עליו ולא תגרע ממנו (דברים יג א), אלא כך היתה בידם מסורת מפי משה שכשיבנו בית אבנים יהו בו עשר שלחנות עשר מנורות עשרה כיורים, וכן הוא אומר הכל בכתב מאת ה'.

שה"ג* ר"ה כד עמוד ב. אמר אפ"י: לא אסרה תורה אלא שמשיין שאפשר לעשות כמותן, כדתנא: לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר פנגד עזרה, שלחן פנגד שלחן, מנורה פנגד מנורה. אכל עושה שלחן חמשה ושלחן חמשה ושלחן חמשה. ושלחן חמשה — לא יעשה, אפילו שלחן חמשה מיני מתכות. רבי יוסי בר יהודה אומר: אף שלחן לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי. אמרו לו: משם ראיה? שפודין של ברוך ה' וחיפיום כבעץ. העשירו — עשאוהו של כסף, חזרו העשירו — עשאוהו של זהב.

תוס' רי"ד יומא נא עמוד ב ד"ה לעולם כר' יוסי ס"ל. וא"ל שולחנות צופון ודרום מונחין מפרש קרא הכי הכא בשולחנו של משה רבינו שיהי' פניו לצפון יהי' לו הלחנות של משה חמשה מימינו וחמשה (לשמאלו) שימינו יבא למזרח ושמאלו למערב דומיא דמזבח העולה שהעולה לכבש ופניו לצפון יבא ימינו למזרח ושמאלו למערב ומהכא מהכא דעזרה שולחנות שעשה שלמה הי' בבית שני דהא מתני' בבית שני מוקמינן מדקתני פרכת וקשיא לי מדתנן ובשקלים בפ' ששי שלשה עשר שולחנות שעשה שלמה הי' בבית שני דהא מתני' בבית שני מוקמינן מדקתני פרכת וקשיא לי מדתנן ובשקלים בפ' ששי שלשה עשר שולחנות הי' במקדש שמנה של

וחמש משמאל (דהי"ב ד' ז). אם תאמר חמש מן הדרום וחמש מן הצפון והלא מנורה בצפון פסולה, ומה ת"ל חמש מימין וחמש משמאל, חמש מימין מנורה של משה וחמש משמאל מנורה של משה, אע"פ כן לא היה מבעיר אלא בשל משה בלבד, שנאמר מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב (שם י"ג י"א). רבי יוסי בר' יהודה אומר על כולן היה מבעיר, שנאמר ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור והפרח והנרות והמלקחים זהב היא מכלות זהב (שם ד') כילו זהבו של (משה) [שלמה].

ירושלמי שקלים פרק ו הלכה ג. עשר מנורות עשה שלמה. [שנאמר] ויעש את המנורות הנקב עשר כמשפטו. אין תימר. חמש בצפון וחמש בדרום. והלא אין המנורה כשירה אלא בדרום. שנאמר ואת המנורה נכח השלחן על צלע המושבן תימנה. מה תלמוד לומר. חמש מימין וחמש משמאל. אלא חמש מימין מנורתו של משה וחמש משמאלה. אף על פי כן לא היה מבעיר אלא של משה בלבד. שנאמר ומנורת הנקב ונרותיה לבער בערב בערב. רבי יוסה בירבי יהודה אומר. על פולם היה מבעיר. שנאמר ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר ונקב סגור:

תוספתא מנחות פרק יא, ו. עשרה מנורות זהב עשה שלמה שנאמר (דברי הימים ב ד' ח') ויעש מנורות זהב עשרה אעפ"כ לא היו מדליקין אלא בשל משה שנאמר (דברי הימים ב י"ג י"א) את המנורה ואת נרותיה לבער בערב בערב מה מנורה שעשה משה לא היתה צריכה שמן המשחה מפני שקדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא.

מנחות צח עמוד ב. תנו רבנן עשר מנורות עשה שלמה שנאמר (דברי הימים ב ד, ב) ויעש את המנורות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו מנורה בצפון והתורה אמרה (שמות כו, לה) ואת המנורה נכח השולחן אלא של משה באמצע חמשה מימינה וחמשה משמאלה..... עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה שנאמר (דברי הימים ב יג, יא) (את) מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרין שנאמר (דברי הימים ב ד, ט) את השולחנות ועליהם לחם הפנים ובכולן היו מדליקין שנאמר (דברי הימים ב ד, כ) את

50) תוד"ה אחד קי"ד עמוד ב. אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה - כשחל י"ד להיות בשבת אין צריך רק בישול אחד דחגיגת י"ד אינה דוחה את השבת ומיהו אומר ר"י דמ"מ אין לחלק דדמי לחובה אם היינו מניחים מלעשות שני תבשילין וגם יש לחוש שמא לא יעשו בשאר פסחים ואין שום חשש אם אנו עושין אע"ג דלא צריך דליכא למיחש שמא יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד עשינו זכר לחגיגה בשבת והשתא נמי נקריבה בשבת דהקרבה מסורה לזריזין וכשיבנה משה ואהרן יהא עמנו וליכא למיטעי אך הבא להניח מלעשות שני תבשילין אין מזהירין אותו:

יומא ה עמוד ב. כיצד הלבישן כיצד הלבישן מאי דהוה הוה אלא כיצד מלבישן לעתיד לבוא לעתיד לבוא נמי לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם...

שיש בבית המטבחים שעליהן מדיחין את הקרבים ושנים במערב הכבש האחד של שיש ואחד של כסף עש של שיש נותני את האברים ועל של כסף כלי שרת ושנים באולם מבפנים על פתח הבית אחד של שיש ואחד של זהב. על של שיש נותנין להם הפנים בכניסתו. ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין. ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמידן אלמא לא ה' בהיכל אלא שלחן אחד בלבד בבית שני:

שה"ג. ** ואתחנן יג, א. אַתְּ פְּלִי־הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַנֵּה אֶתְכֶם אֲתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־תִסַּף עָלֶיךָ וְלֹא תִגָּרַע מִמֶּנּוּ:

47) ישע'י מב, ו. אֲנִי יְהוָה קְרִאתִיךָ בְּצַדִּיק וְאֶתְנַחַם בְּיַדְךָ וְאֶצְרֶךָ וְאֶתְנַחַם לְבָרִית עִם לְאֹר גוֹיִם:

שם מט, ו. וַיֹּאמֶר נָקַל מְהִיּוֹתְךָ לִי לְעָבֹד לְהִקְיִם אֶת־שִׁבְטֵי יִצְחָק (ונצירי) [ונצורתי] יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיב וּנְתִיתִיךָ לְאֹר גוֹיִם לְהִיּוֹת יְשׁוּעָתִי עַד־קֶצֶה הָאָרֶץ

48) ילקוט שימוני מלכים רמז קפה. ויעש את מנורת הזהב עשר כנגד עשרת הדברות, וכל מנורה היו בה שבעה נכרות הרי שבעים כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו מתכבשים ומיום שכבו חגרות נתגברו. ותורה נמשלה בנר שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. ואף על פי שעשה שלמה עשר שלחנות לא היה מסדר לחם הפנים תחלה אלא על של משה שנאמר ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים ואחר כך היה מסדר על כלן שנאמר ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים, ואע"פ שעשה שלמה עשר מנורות לא היה מבעיר תחלה אלא על של משה שנאמר ומנורת הזהב ונרותיה, ואחר כך היה מבעיר כלם שנאמר ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט.

49) סוטה ט עמוד א. דָּרַשׁ רַב חִינְנָא בַר פִּפְא, מַאי דְּכָתִיב: "רַבְּנּוּ צְדִיקִים בְּה' לִישְׁרִים נְאֻנָּה תְהִלָּה?" אַל תִּקְרִי "נְאֻנָּה תְהִלָּה", אֲלָא "נְנָה תְהִלָּה", זֶה מִשָּׁה וְדָוִד, שְׁלֹא שְׁלֹטוֹ שׁוֹנְאִיָּהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם. דָּוִד — דְּכָתִיב: "טָבְעוּ בְּאָרְץ שְׁעָרֵיהָ". מִשָּׁה — דָּאָמַר מָר: מִשְׁנַבְּנָה מִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן נִגְנָו אֶהֱל מוֹעֵד, קְרָשׁוֹ קְרָסוֹ וּבְרִיחֵיו וְעַמּוּדָיו וְאֶדְנָיו. הִיכָא? אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אַבְימִי: תַּחַת מְחִילוֹת שֶׁל הִיכָל.

צפע"נ ריש פרשתינו. ועשו וגו'. כאן נקט ועשו, דבר הנקרא על שם משה רבנו לא נתבטל לעולם, עי' סוטה דף ט. והנה גבי כלי שרת כ"כ דלא בטל הקדושה.

דא"ח „צמח צדק" (גביע) קמה

(ג. בגימ' וראה). עה ואילך (ל' התגברות ולי צמצום). לז קלג (ג. דעתיק יומין). עיי"ע יצי"מ. לע"ל. תחה"מ.

מאמרי אדמו"ר מהורש"ב : גבורה : תער"ב קצו (מיני ג. בטבעי בנ"א). קצו (המשך. ג. ממותקות. ג. קשות מג. דקדושה). רג (ב' אופנים בהמתקתן : אתכפיא אתהפכא). רד (המשך. אתהפכא ממילא). רה (המשך. המתקתן בשרשן קטרת). רן (המשך). רו (המשך. ב' פי : תגבורת צמצום. חלוק חו"ג. חי בהמה). רח (המשך). ובי הדברים תר"ן (ב' בתי הי"ג שבמלי : מחכי, בינה). כשמן רנ"ט (תגבורת העצמות. ב' ענינים). שובה רס"ח (ה"ג לצורך המלי מבינה, חכ'. ג. ממותקות). סד"ה אמנם כן עת"ר (ב' אופנים בהמתקתן). ויקרא יעקב הב' עת"ר (ג. ממותקות וג. ממש בתורה). מצה רע"ג (המתקת הג. יחוד זו"ג. נה"א נה"ב. קובו"ש. ג. עצמן נמתקין). הילולא דרשב"י רע"ח (אור הג. בכלי החסד משל הה"מ). עיי"ע אחליפו, או"כ, חסד, טוב, מדות. גבור : רס"ו גז (ע"י גילוי כח הנעלם). וכה"ע רע"ח (כנ"ל).

מאמרי וספרי אדמו"ר מהור"י"צ : א : גבורה : עלה אלקים פ"ט ה"ט (ג. שבחסד ג. דקדושה ג. קשות). איש יהודי צ"ג ד (ג. דקדושה). — 542. ביום השני ש"ת א"ג (למע' השפעה). — 107. ב : שג 94 (גבור). שט 9. שי 99 (גי גבורות במל').

לקוטי שיחות : גבורה : טו 507 (תגבורת). ע"ע חסד וגבורה. גבורות : ו 393 (גי אופנים בהמתקתן).

לקוטי לוי"צ : גבורה : א ט. יא (אין סומכין ג. זל"ז). יז (ונו"ה). יח (גי בחי'). כ (ונו"ה). מז (בגי מקומות). נד (מחלקת. דבינה ומל'). נה (בגי מקומות). סא (שרשם). סט (דמלי ודבינה). עז (גי בחי'). קלז (ד' בחי'). קמב (כמה בחי. גבור). קמג (כלולה מג' קוין). קמח (אי"צ זא"ז). קמט (כמה בחי' ואופנים). קצב (יקר ה'). רג (בגי מקומות. המתקת הג. בב' אופנים). רכד (צ"ל מסובב בחסד). רמד (דבינה ודו"א). רסז (יני' לסט"א). ב לח (ובינה). מה. נד (מחלק ונחלק לחצאין). סד (ויסוד). סה (מחלק ונחלק). סו (ונו"ה). עב (ודעת). צד (יני' ללעו"ז). צו (כמה בחי'). קב (עיקרן בהוד). קעז (כלול בחסד). קפ. רד (שבמלי). רפב (כפלים מחסד). ג ל (צ"ל מחובר לחסדים). סד (כנ"ל). ל לב (גי בחי'). גבורות : ב רל (חתיכה א'). תגב (דקדושה ודלעו"ז). ג סח (דקין ודהבל). שיב (כמה בחי'). שמו (כנ"ל). ל לג (המתקתם ע"י חסדים). ת לו. ע"ע בית דין ; סטרא אחרא ; ספירות (גבורה).

גביע :

הסעיפים : א. פירושו, ב. בחי' יסוד ; ה' פעמים טוב ; משפיע בבחי' כוס, ג. גביע הכסף דיוסף, ד. כ"ב גביעים שבמגורה.

א. פירושו :

גביע פירושו כוס גבוה. וא"צ להגביהו כמו הכוס אלא הוא בעצם גבוה. וכמ"ש בירמי' סי' ל"ה גביעים מלאים יין וכוסות. וכ' במ"צ שם גביעים הן כעין כוסות וגדולים מהם ובהם מביאין היין וכן זאת גביעי גביע הכסף*. ובמצ"ד

ואת . . . הכסף : ויגש מה, ב.

ס פ ר ה ל י ק ו ט י ם ק מ ו

שם וכוסות לשפוך בהן יין מהגביעים וכ"כ במכלול ערך גביע שהוא כמו כוס אבל עשוי בתמונה אחרת. וכ"כ בספר שרש ישע ערך גבע. גביע מין כלי גבוה יעמוד על כן ובסיס. לא כן הכוס קטן הערך כו'. ור"ל דגביע זהו שייכות ללשון גבעה, כמ"ש ביוסף עד תאות גבעות עולם בפ' ויחי מ"ט כ"ו, דפירושו רוממות כמו הר.

(מקץ 692 שמו. עוד בהשייכות דגביע לגבעות — ע"י לקמן ס"ב. ע' גבעה)

ב. בחי' יסוד * ; ה' פעמים טוב (אור) * ; משפיע בבחי' כוס (מלכות) ** :

במא"א אות ג' סל"ז כתב גביע נק' היסוד. וכן גביע בגימט' מילה וגימט' ה' פעמים טוב ה"ח שביסוד*. ועה"כ גימט' אלקים כמנין כוס, והי"נ כ' שכ"כ בלק"ת פ' מקץ. וז"ל הלק"ת שם סוד הגביע של יוסף כי יוסף הוא ביסוד שבו ה"ח וכל חסד נק' טוב שנא' אך טוב וחסד כו'. והנה ה"פ טוב גימט' גביע. ונלע"ד חיים כי ג"כ עולה מילה שהוא היסוד עכ"ל. ויש להעיר לזה מענין ה' פעמים אור כי האור נק' טוב כמ"ש את האור כי טוב וכמ"ש ברבות פ' מקץ פצ"ב. וא"כ ה' פעמים טוב ה"ע ה' פעמים אור. ועי' בפ' תרומה קס"ז ובמק"מ שם דה' פעמים אור הם ה"ח והם ה"ח דעת"י וא"א והיינו שהם בחי' אור שנברא ביום ראשון וכן איתא בפ' בלק דר"ד ע"ב נהורא קדמאה דברא קוב"ה הוה נהיר כו' עד דמטי להאי בקר דיוסף. ונ"ב מהרח"ו שם שהם ה"ח המתלבשים ביסוד הרי שהם נמשכים מא"ק ועת"י וא"א כמ"ש במק"מ שם. ואפ"ל בפ"י ה' פעמים טוב שכדי שיומשכו מע"ק עד יסוד ז"א יש ה' יסודות יסוד דע"י ודא"א ודא"א עד שנמשכו ביסוד ז"א. א"ג נגד ה' פרצופי האצ"י כמ"ש בענין ט"ו פעמים כמה מעלות טובות למקום עלינו, וזה"ע חמשה חומשי תורה והתורה נתנה בחמשה קולות, עמ"ש בד"ה וכל העם רואים את הקולות, ולפ"ז ה' פעמים טוב היינו שנמשך מיסוד ז"א ליסוד דנוק'. וא"ש שהגביע הוא ג"כ כוס שהוא בחי' מל' הנק' כוס ישועות. ועמ"ש ע"פ זכר רב טובך יביעו בחי' רב טובך היינו הרבה בחי' טוב בבחי' השתל' ממקור החכ' לחכ' ומחכ' לבינה כו' ע"ד הנ"ל.

(שם שמא 682)

ובירמי' ס"י ל"ה ה' גביעים מלאים יין וכוסות, וכ' במצ"ד וכוסות לשפוך

(*) וראה מקץ 692, נע' בע' יוסף ע' תרטו. תרומה איתפו (נדפס גם שם איתצו), נע' בע' מנורה ע' תתעה"ו.

(**) בהחילוק בין בחי' כוס (של דוד, שעליו נאמר (תהלים קטז, יג) „כוס ישועות אשא“) לבחי' גביע (של יוסף, שא"צ הגבהה) — עי"ע כוס ע' צד"ו. יוסף ע' תרי"ב. וראה מקץ שמו.

ה"ח שביסוד : עוד בהשייכות דגביע לחסד — ראה מקץ 694, נע' בע' יוסף ע' תריג.

דא"ח „צמח צדק" (גביע) קמו

בהם יין מהגביעים לשתות בהן, ובמצ"צ שם גביעים הם כעין כוסות וגדולים מהם ובהם מביאים היין, וכן ואת גביעי גביע הכסף, וכ"כ במכלול ערך גביע שהוא כמו כוס אבל עשוי בתמונה אחרת, וא"ש ע"פ הנ"ל שהגביע הוא ביסוד ז"א אשר הוא מקור המשפיע לבחי' הכוס שהוא המל' כמו שמהגביע שופכים להכוס כנ"ל. ובסידור בדרושים לחתונה ד"ה ענין רב שמואל בר יצחק מרקד אתלת נת' דכוס של ברכה זהו מל' תושבע"פ ובחי' היין שבו זהו טעמי תורה הפנימי', לפ"ז א"ש שיין הנ"ל נמשך לתוך הכוס מהגביע שהוא חמשה חומשי תורה שבכתב ה' פעמים אור כנ"ל. ואפשר לפ"ז לקשר בחי' גביע לענין גבעות שענינם הרים גבוהים. כי כן הגביע להיותו כוס גדול דומה לגבעה נשאה. וכ"מ בספרי השרשים דגבעה מלשון גבה וכן גביע כוס גבוה. ועפ"ז יובן מ"ש ביוסף עד תאות גבעות עולם תהיין לראש יוסף כו' כי כן יוסף מקבל מהבינה הנק' גבעה עילאה ומשפיע להמל' הנק' גבעה תתאה. והשפעה זו ע"י הגביע גביע הכסף כו', ואפשר שזהו ג"כ ענין גביעים שהי' במנורה שהמנורה היא במל' והיא מקבלת מהיסוד שהוא בחי' גביע ה"פ טוב ה"פ אור. ועי' במא"א אות ג' סי' יו"ד בענין גבעות כ' שהן נה"י דז"א. והי"נ העיר מהזח"ב וארא כ"ב ע"א שדרש גבעות עולם על בינה ומל'. ובפ' משפטים ק"ט ע"ב דרש גבעות על נה"י, ובדקי"ב דרש גבעות על ההיכלות. וכ"ה בפ' תשא דקפ"ט סע"ב, עו"ש גבעת הלבונה נק' יסוד דנוק'. ועמ"ש בד"ה אתם נצבים גבי ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים. והנה מגבעות ה"ע כובע והוא ג"כ לשון גובה, והוא מקור גבעות עולם, ועי' באגה"ק סי' ד' בענין וכובע ישועה בראשו, וי"ל שמשם נמשך הישועות לבחי' כוס ישועות ע"י הגביע דיוסף כו' *.

(שם 682. ועי' שה"ש רט (וראה שם השייכות דאשיות לגביע (ועי"ע אשיות ס"ג)). מקץ שמו (וראה שם השייכות דבחי' בינה לגבעה עילאה). עי' מגבעת עי' יז)

גביע עה"כ ג"כ גימט' כוס וגימט' אלקים (ולפמש"ל בהג"ה * הגביע הוא ביסוד והכוס במל'. ואפשר הגביע הוא כענין בחי' ציון שהוא ג"כ לפעמים נאמר על יסוד ז"א ולפעמים על יסוד דנוק' וציון ג"כ גימט' יוסף כידוע).

(שם שמב)

והנה לע"ל כתיב כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי כו' וכמ"ש

כו' : ראה בהקיצור שם : ויש לו שייכות ללשון גבעות עולם שהם האמהות אימא עילאה ואימא תתאה. וגם גבעות נה"י דז"א. וגם גבעות ההיכלות שמקבלים מגביע הנ"ל. גבעת הלבונה וגבעות במאזנים וגבעות בצדקה. ולפמש"ל בהג"ה : נע' בקטעים שלפנ"ז.

קמח ס פ ר ה ל י ק ו ט י ם

בענין זה במ"א. ואפ"ל ע"ד שלע"ל יתעלה יהודה יותר מיוסף ולכן לא יצטרך הכסא דמלכא משיחא לקבל מגביע דיוסף כמו שעכשיו מהגביע שופכים להכוס כנ"ל משא"כ לע"ל אמרו כוסי רוי"ה שיהי מחזיק רכ"א לוגין דהיינו שיקבל מיסוד דא"א וממילא והגבעות שהם מקור בחי' גביע הנ"ל תמוטנה אלא וברית שלומי לא תמוט כו'. וכן פי' בנח"ב תשא קפ"ט ע"פ והי' באחרית הימים כו' ונשא מגבעות דזה נאמר על כוס של ברכה שיהי' למעלה מנה"י דז"א ואפי' מנה"י דאימא וכמ"ש ע"פ רני ושמחי בת כו' ע"ש ודו"ק. ועמ"ש סד"ה קול דודי בענין מקפץ על הגבעות ובענין וגבעות בצדקה. תלים ע"ב ג'.

(שם 682. עוד בזה שלע"ל בחי' כוס לא יקבל מבחי' גביע — עיי"ש שמו. ע' כוס ע' צט)

גביע גימט' מילה. וא"כ זהו בחי' יעלה * לנו השמימה ר"ת מילה. ור"ל כי בחי' מ"י הוא שנותן מציון ישועות ישראל והיינו ע"י מילה שאזי בחי' מי בינה עולה השמימה בחי' כתר ונמשך משם הישועות.

(שם 694)

ג. גביע הכסף דיוסף:

עיי"ע יוסף ע' תרי ואילך.

ד. כ"ב גביעים שבמנורה *:

הנה במנורה הי' כ"ב גביעים . . . והענין הוא דהנה ידוע ענין הגביעים שיש בחי' כוס ויש בחי' גביע, וכמ"ש ביוסף ואת גביעי גביע הכסף, וההפרש שבין כוס לגביע, שהכוס הוא קטן שמקבל מהגביע שמהגביע מוזגין לתוך הכוס, והענין הוא דכתיב כוס ישועות אשא כוס הוא בגימ' אלקים, והיין שבתוך הכוס ז"ע מ"ש יין המשמח אלקים כו' נכנס יין יצא סוד שז"ע בחי' סוד הוי' ליראיו ששם הוי' משמח את שם אלקים, וזהו שאמר דוד כוס ישועות אשא שהעלה והגביה את בחי' הכוס דשם אלקים להיות נמשך בו הישועות משם הוי', ע"ד דכתיב ויושע ה' שבחי' הישועה נמשך משם הוי' וכדכתיב אנא ה' הושיעה נא, וכן נאמר פעמים רבות ה' הושיעה לה' הישועה, וזהו שסיים ובשם ה' אקרא, אך ביוסף נאמר גביעי גביעי * הכסף, והיינו שענין הגביע רומז לבחי' תוס' אורות שהוא בחי' המשכת אלקות מלמעלמ"ט בבחי' כוס שהוא שם אלקים וז"ע שמהגביע מוזגין את הכוס,

בחי' יעלה: כ"ה בהנדפס. וצ"ל: בחי' מי יעלה (כבגכתי"ק).

(* ע"ד הגביעים שבמנורה בארוכה — עיי"ע מנורה ע' תתעה"ז. ועיי"ש ע' תתנה. תתנט. וראה מקץ 682, נע' לעיל ס"ב.

גביעי: כ"ה בהנדפס. וצ"ל: גביע (כלשון הכתוב (ויגש מד, ב)).

דא"ח „צמח צדק“ (גביע) קמט

ועד"ו יובן ענין הגביעים שבמנורה שמספר כ"ב זהו נגד כ"ב אותיות התורה שהם למעלה מאתון זעירין דבהבראם בה' זעירא בראם, משא"כ כל התורה הם אתון בינוני, וגם יש בחי' אתון רברבין ולכן נמשלו לגביעי' שלמעלה מבחי' כוס, והיינו שאותיות התורה הם בחי' המשכת אלקות, וע' בד"ה מי זאת הנשקפה שברה"ע הוא מבחי' את עשית את השמים חסר ה' וע"י התורה נמשך מבחי' אתה ה' לבדך, וזהו דכתיב נגילה ונשמחה בך, בך הוא כ"ב אותיות התורה, וגם בך הוא באא"ס עצמותו ומהותו, והיינו שע"י התורה נמשך המשכה מעצמיו אא"ס.

(במדבר (הוספות) א'תפה. ועי' תרומה א'תצ)

לענין גביע הכסף יש להעיר ממה שהי' בהמנורה כ"ב גביעי' וע' ילקוט בצפניה רמז תקס"ז מוכח שהגביעים גבוהים מהכפתורים והפרחים וע' מג"ד אות נו"ן כ' אשר כ"ב גביעי' רמז לכ"ב אותיות וכ"ב מרכבות ושם בן כ"ב המברך את ישראל. ויש להעיר ממ"ש במ"א בענין רכב אלקים רבותיים אלפי שאינן דיש פי' שהם רבותיים ועוד שני אלפים הם כ"ב. כמ"ש מזה בבוך במדבר פ' בהעלותך דף קל"ח סע"ב ע"פ ובנוחה יאמר. והוא ממ"ש בגמרא ביבמות דס"ג סע"ב ובמד"ר ס"פ משפטים פל"ב דק"נ ע"ד. ואפ"ל אלפי שאינן נגד הבחי' כתר שאינן בחשבון ע"ס והמלאכים שביטולם לבחי' זו נק' אלפי שאינן. ורבותיים נגד ע"ס ולכל בחי' ב' אלף. א"כ עד"ו כ"ב גביעים להמשיך מבחי' ע"ס ומבחי' שלמעלה מע"ס. ע"ד אחד עשר יום י"א סממני קטרת. עוי"ל כ"ג נגד ג"ר וז"ת הם ע"ס, ואח"כ י"ב בקר דבריאה, א"כ לפ"ו ע"י כ"ב גביעי' נמשך מאוא"ס לבי"ע, דרך ע"ס דאצי' וי"ב שבטים כו'.

(מקץ שמה-690)

גביעים שבעצם המנורה וגביעים שבקנים ע"ד עד תאוות * גבעות עולם, ב' בחי' גבעות בינה ומל' אותיות המחשבה הנק' אתון רברבין ואותיות הדיבור הנק' אתון זעירין והיינו כענין המשכת עשה"ד בע"מ שע"ו לנטוע שמים החדשים וארץ חדשה כמ"ש במ"א.

(תרומה א'תפה. שם א'תצד)

עוד ענינים בערך זה, עיין :

לקו"ת : גידד (ג. הכסף שהטמין יוסף) גצב (כנ"ל) דטוד (ג. הכסף אה"ר) דמגב (ג. הכסף).

ספרי אדמו"ר מהר"ש : כז מה (ג. הכסף) — כשיעשו מהאהבה כלי מקבל ליינ המשמח

תאוות : צ"ל : תאות.

ס פ ר ה ל י ק ו פ י ם ק נ

— השמחה שבהתכוננות. האהבה הנמשך מחסד דע"י. מזו (נחש ינחש והסיר עי"ו ערמומיות הנחש, עי"ג. הכסף, בחי' עונג העליון, גילוי אור עת"י במו"ס — נתגלה ההפלאה שבמו"ס).

לקוטי לוי"צ : א קלה. ת קלה.

גבעה * :

פירושה; בחינתה — בינה ** (גבעה עילאה), נה"י, מלכות ***, היכלות; גבעות — חסר וא"ו ומלא וא"ו:

לשון גבעה, כמ"ש ביוסף עד תאות גבעות עולם בפ' ויחי מ"ט כ"ו. דפירושו רוממות כמו הר, כי האבות נק' הרים והאמהות נק' גבעות*. ולכן נק' גבעה ע"ש שהוא גבוה. וכ' בש"י שם * גבעה כמו הר אלא שאינו חד, והיינו שהאמהות שהם בחי' מקבלים מהאבות נק' גבעות. וע' בלקו"ת בשה"ש קול דודי ספ"ד בענין מדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות ע"ש. וכוס דיוסף נק' גביע לשון רוממות וגובה, והיינו מפני שבחי' גבעה עילאה שהיא בינה הנקראת ג"כ רמה כמ"ש בפרדס ערך ירום. ושם פי' הטעם מפני שהבינה היא מרום מספירות הבנין. וזהו שארז"ל ירום מאברהם. ולע"ד נק' הבינה רמה מפני שבבינה הוא התגלות עתיק. וע' בת"א ר"פ לך לך בענין הוא דא עתיקא. ובלק"ת פ' נצבים בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת פ"ד. ומחמת זה נק' רמה. וע' בת"א פ' יתרו בענין רמה קרני. וע"כ נק' ג"כ גבעה עילאה לשון רממות. וע' בזה"ג פ' בלק דר"ג ע"ב ע"פ ומגבעות אשורנו. ואפ"ל לכן הגבעה אינו חד כמו ההר כ"א הוא רחב בגובהו שהבינה נק' רחובות הנהר. והנה גבעה עילאה הנ"ל מאיר בבחי' יוסף כמ"ש בזה"ב ר"פ וארא דכ"ב ע"א בפירוש הפסוק עד תאות גבעות עולם.

(מקץ שמו. עוד בהשייכות דגביע לגבעה, ובפי' מש"כ ביוסף
"עד תאות גבעות עולם" — עי"ע גביע ס"ב. יוסף ע' תריג)

(* בהיחס דגבעות להרים — עי"ע הר ע' רפזיה. וש"נ.
**) בפירוש הכתוב (בלק כג, ט) "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו גו", שהכוונה ב"מראש צורים אראנו" היא לבחי' ז"א כשהוא כלול בבחי' חכמה (צורים), והכוונה ב"מגבעות אשורנו" היא לבחי' ז"א כשהוא כלול בבחי' בינה (גבעות) — ראה בלק תתקד ואילך (נדפס גם בביאורי הנהר תתקצג ואילך), נע' בע' מדות ע' קו ואילך, צור ע' רלב ואילך.
***) ועי"ע גביע ס"ב, שמלכות נק' גבעה תתאה.
ועי"ש בפ' מה שלע"ל נאמר (ישעי' נד, י) "כי ההרים ימושו) והגבעות תמוטינה וגו'". ועי"ג"כ ע' הר ע' רפט ואילך.
והאמהות נק' גבעות: וראה בלק תתקד (נדפס גם בביאורי הנהר תתקצג), נע' בע' צור ע' רלב. ע' הר ע' רפט. שופר, תק"ש ע' קעה.
בש"י שם: ערך גבע.

וצאת מלאכה ותעמל

אלֹאֵיתֶם אֹתָהּ עֲשֶׂה חֵלֹט וּמִמֶּנּוּ אִתְּם סִתִּים מַעֲרֹכוֹת פְּתוּחִים אִי יִכְסְלוּת תַּעֲשֶׂה
סִתֵּי מַעֲרֹכוֹת כֹּל מַעֲרֹכָה שֶׁהָחֵלֹט.

ברָחוּב הָיָה לְאֵיךְ הַבַּיִת וְכֵן כָּל עַבְדֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּזְבֵּחַ וְהַמְּנוּחָה וְהַמְּנוּחָה הָיָה
לְרוֹחַב הַבַּיִת אֶן הַנֶּשֶׁךְ לְרוֹחַב הַמִּזְבֵּחַ וְהַמְּנוּחָה וְהַמְּנוּחָה הָיָה
מַעֲרֹב הָיוּ הַנְּנוּחָה וְהַמְּנוּחָה אֶן הַמְּנוּחָה הָיָה כִּי שֶׁנֶּשֶׁךְ סוּכָר בְּפִי וְרוֹחַב הַיָּתֵה מוֹנֵחַת .
מִזְרָת הַמְּנוּחָה הַמִּזְבֵּחַ פְּרָקָה מֵהַלְבוּת בַּיִת הַמְּנוּחָה אֲדָבָה גְבוּעִים וְנִשְׂבֵּי כַפְתוּרוֹת
וְנִשְׂבֵּי פְרָחִים הָיוּ כַּקֶּבֶה אֲמָנְעִים מֵהַמְּנוּחָה סֹמְכֵי וְכַמְּנוּחָה אֲרָבָה גְבוּעִים
מִסִּיקָדִים כַּפְתוּרֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם . וְעוֹד פְּרָח אֲלִישֵׁי הָיָה סֹמְךְ לִירֵכָה מֵלְמַנְנוּחָה סֹמְכֵי
עַד יֵרֵכָה עַד פְּרָחֵיהֶם . וְשִׁלְשֵׁ רַגְלֵיהֶם הָיוּ לָהֶם : וְשִׁלְשֵׁ כַפְתוּרוֹת אֲחֵרִים הָיוּ בְּקֶבֶה
הַמְּנוּחָה מִזְרָת וְנִשְׂבֵּי שֶׁת הַקָּיִס שִׁלְשֵׁ מִזְרָה זֶה וְשִׁלְשֵׁ מִזְרָה זֶה וְכָל קֶבֶה וְקֶבֶה מִזְרָה
שִׁלְשֵׁ גְבוּעִים וְכַפְתוּר וּפְרָח . נִמְנָחֵת כֹּל הַגְּבוּעִים עַבְדִּים וְסִנִּים . הַפְּרָחִים תַּעֲשֶׂה
מִכַּפְתוּרוֹת וְאֵל הַכֹּל מִכֹּבֵד הַגְּבוּעִים בְּקָיִס יְהִי מִזְרָת הַקְּבוּעִים כַּשֶּׁמֶת הַקָּיִס
הַיּוֹנֵחֵת מֵן הַמְּנוּחָה כּוֹלֵךְ פְּרָחֵיהֶם הַמְּנוּחָה אֲמָנְעִים . וְזֶה הַמְּנוּחָה אֲמָנְעִים כִּי כִּנְגַד קִדְשׁ
הַקְּרָשִׁים וְהָיָה הַקְּרָשִׁים מַעֲרֹב . נִרְאָה מִלְרַעְתּוֹ מַעֲרָה כָּל הַגְּבוּעִים אִישׁ אֶלֹא שְׂפֵי
כּוֹלֵס נִהַפְּכִים נִגְדָה אֲמָנְעִים . וְהַמְּנוּחָה הָיָה פִּי עַד קֶרֶם הַקְּרָשִׁים וּמִזְרָתוֹ
מִמְּנוּחָה בְּפִי וְרוֹחַב . חֹבֵל לְרַעַת מִי שֶׁאֵיךְ מִזְרָח וְנִמְנָח מִמְּנוּחָה כַּדֶּעַת
מִזְרָתוֹ וְכַפְתוּר אֲמָנְעִים כִּי מִזְרָח הַמְּנוּחָה הָיָה וְקוֹף בַּחֲנֹנֶה לֹא הָיָה לָנוּ
פֶה לְאִשׁ כִּי וְהַפְּתִילָה עַמֹּד וְקוֹף וְהַפְּתִילָה מִצִּדָּה הַמְּנוּחָה עַל קֶרֶם אִישׁ דִּבְרָה אֲחֵר
מִמְּנוּחָה כֵּן נִרְאָה . וְרָשִׁי לֹא הַמְּנוּחָה הַמְּנוּחָה הָיָה נִמְנָח וְהַפְּתִילָה גַם
כֵּן לְנוֹצָר הָיָה רִמְמָה בְּעַם יִצְיָ לְאֵהֶרֶת וְכִי כִּנְגַד בְּפִי וְאִין הַמְּנוּחָה סֹמְכֵי הַמְּנוּחָה
נִתְנוֹת סִהֵי וְקוֹף בַּחֲנֹנֶה הַמְּנוּחָה .

ד הַגְּבוּעִים וְתָמִים לְכַוְּסוֹת לְכַוְּסוֹת אֲמָנְעִים הָיוּ וְשִׁלְשֵׁ קֶדֶר
ה הַכַּפְתוּרוֹת כְּמִין תְּפוּחִים כְּתוּשִׁים סִקֵּן אֲחֵרֵיכֶם מִגַּב כְּבִינָה שְׁשֵׁנִי רָאשֵׁיהֶם

כָּרִיךְ

ו מִפְּרָחִים בְּמִין פְּרָחֵי הַמְּנוּחָה סִהֵי כְּמִין קֶרֶה וְשִׁפְתֵיהֶם כְּפִילָה לְחֵן .
ז גֹּבֵה הַמְּנוּחָה הָיָה יֵחַ עַפְדֵי הַגְּבוּעִים הַמְּנוּחָה אֲמָנְעִים וְנִשְׂבֵּי טִפְחִים חֶלֶק
וְטַפְחֵי גְבוּעֵי כַפְתוּר וּפְרָח . רָשִׁי כַּמְּנוּחָה הָיָה כַּחֲנֹנֶה כַּפְתוּר מִזְרָה אֲחֵר אֶל
הַמְּנוּחָה וְנִבְתַּע מִזְרָה אֲחֵר וּפְרָח מִזְרָה אֲחֵר כּוֹלֵס בְּמִזְרָה אֲחֵר וְטַפְחֵי חֶלֶק וְטַפְחֵי כַפְתוּר
וְנִשְׂבֵּי קָיִס וְנִשְׂבֵּי מוֹחֹנו אֲחֵר הוֹלֵךְ יוֹאֲחֵד הוֹלֵךְ וְנִשְׂבֵּי מִזְרָה כִּנְגַד גֹּבֵה הַמְּנוּחָה
לְהַמְּנוּחָה שְׁעוֹלִים הַזֵּנִים כַּמְּנוּחָה לְ

ח וְרָשִׁי פִדֵשׁ כַּחֲלֹכֶיךָ נַאֲסִיךְ וְנִשְׂבֵּי נִרְאָה מִכֵּן מִזְרָה אֲחֵר וְנִשְׂבֵּי בְּאֲלֵכְסוֹן וְלִשְׁוֹן
כִּנְדִיתוֹ וְהַמְּנוּחָה הַמְּנוּחָה כַּחֲלֹכֶיךָ אֲחֵר גַּם כִּי לְסוֹן בַּחֲנֹנֶה וְעִילוֹן
בְּכֹוּטֵה חֶלֶק וְטַפְחֵי כַפְתוּר וְכִי קָיִס יוֹנָאֵם אֲמָנְעִים אֲחֵר הוֹלֵךְ וְאֲחֵר הוֹלֵךְ וְנִמְנָח
וְעִילוֹן כִּנְגַד גֹּבֵה הַמְּנוּחָה וְטַפְחֵי כַפְתוּר וְנִשְׂבֵּי מִלְקָנִים אֲחֵר וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה
מִמְּנוּחָה וּפְרָחֵיהֶם וְאִלְכֵן הָיָה לְפָנֵי הַמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה
מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה וְנִשְׂבֵּי מִמְּנוּחָה

מְנוּחָה

ומה דממעטינן בגמ' אינה באה זהב אינה באה מקשה, מלבד הפי' של הקרן אורה שבשאר מינים מותר לעשותם חלולים ורק גרוטאות פסול בשאר מינים משום דכתיב מקשה לעיכוב, י"ל בכמה אופנים כפ"מ שנתבאר בפנים אות קצו שעיקר האיסור רק שלא לעשות המנורה ממתכות של כלים שבורים, אבל אם באה מעשת חדש ושלם או י"ל שבשאר מיני מתכות מותר לעשות לכתחילה מזה אברים איברים ולהדביקם. עוד י"ל שמותר לעשותם דרך יציקה שזה אימעט ממקשה, ואולי מותר לעשות גם מחתיכות של שאר מיני מתכות שלא נעשה בהן מלאכה אחרת שזה אימעט ממקשה, כמבואר באות קצו.

ומה דמבואר בגמ' שם: חצוצרות היו באים מן העשת מן הכסף עשאו מן הגרוטאות כשרים משאר מיני מתכות פסולים. כאן מוכרחים לפרש שמירי מגרוטאות של כסף מכיון שפסול משאר מיני מתכות, שהרי לכו"ע כל מין ומין נקרא ג"כ גרוטאות וכאן שפוסל בשאר מינים עכצ"ל דמירי מגרוטאות של כסף ובתחלת הברייתא שבא לאסור מנורה מגרוטאות אם היה רצה לומר דווקא של זהב היה מפרש גרוטאות של זהב ומכיון שאמר סתמא ס"ל להי"א והרמב"ם שכוונתו לאסור מכל מיני מתכות.

ונראה שגם הרמב"ן ריש בהעלותך אויל בשיטת הרמב"ם וז"ל: וזה מעשה המנורה, לרמוז שצריך לדורות שתהיה מקשה כי הוא מעכב בה ולכך הזכיר תחילה בפירוש מעשה המקשה ולא הזכיר במעשה שלה שהיו בה קנים וכפתורים ופרחים וגביעים משוקדים והזכיר זהב, כי כן היה מצוה לדורות לעשות ממנו לרומם את בית אלהינו, והחזיר מקשה היא לומר שאין מעכב בה אלא מקשה לא הזהב וכ"ש שאר יפויים שבה, ע"כ. ובמנ"ח מצוה צח תמה עליו שהוא נגד הגמ', שאין חילוק בין מקשה ובין גביעים כפתור ופרח דאם באה זהב כולם מעכבים ואין באה זהב גם מקשה לא מעכב. ולשיטת הרמב"ם י"ל שכוונתו לענין גרוטאות שזה נתמעט ממקשה.

ובס' הר המוריה כתב לפרש: וטעמא רבה אית בזה כיון שמצינו במקשה דהדריה קרא לעכב וממילא כי אימעט שאר מתכות ממקשה היינו מסתברא דמדיעבד מייעטי' ולא לכתחילה משא"כ בגביעים דלא מצינו דהדריה הכתוב לעכב, א"כ כי אימעט אפילו לכתחילה אימעט ואכתי צ"ע בזה ע"כ.

הגה"ה

יד

צורת קני המנורה

ששת הקנים בציוור עגול וכ"ה בהציוור על קשת טיטוס ברומא (*). אמנם ר"א בן הרמב"ם בפירושו על התורה שנדפס

שכן היו קני המנורה במקדש בעיגול כפי המסורה ולא ביושר או בצורה אחרת. שר"ר שיש מביאים ציורים של מנורה מעל גבי מצבות שהקנים הם ביושר. ואולי אין מזה ראייה משום שע"ג אבנים קל יותר לעשות ביושר מבעיגול.

ונראה לפרש שיטת הרמב"ם עפ"מ דמבואר בערוך ערך גרט. דמפרש לשון הגמ': עשאה מן הגרוטאות פסולה, פי' מסמרות שבורין ושברי ברזל אשר יתאספו ויתקבצו ולשון יון הוא. י"א כל מיני מתכת השבורים בין כסף בין זהב.

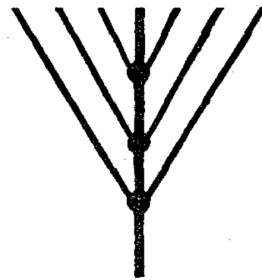
וצריך ביאור מהו ההבדל בין הי"א להפי' הראשון. ואין לומר שהפי' הראשון ס"ל שגרוטאות נקראים רק שברי ברזל ולא מין אחר וזהו הפירוש מן הגרוטאות פסולה, היינו של מין ברזל, שהרי הברייתא מדברת מזהב ובאה למעט גרוטאות של זהב, ואיך אפשר לומר שמירי מגרוטאות של ברזל, בזמן שלא אמר עדיין שכשר משאר מיני מתכות. ועוד לפ"ז אין לנו דין לפסול גרוטאות של זהב וליבא למ"ד דמותר לעשות מנורה מגרוטאות של זהב. ועוד הרי מפורש להדיא שהפי' הראשון הוא לשונו של רב האי גאון בפי' לטהרות (כמו שצויין בעה"ש שם) וז"ל בפי"א דכלים (הוא עמ' 22) הגרוטאות תתיכות חתיכות של ברזל אשר יתאספו ויתקבצו כגון מחט שבורה וצנורה שבורה ומסמרות שבורים שמם גרוטי כדאמר לענין מנורה ע"כ, ושם בפי' רה"ג סוף פי"ז (הוא עמ' 50) תתיכות הצורפים פי' כלי שיש לצורף תחתיו שכשנפול ממנו פסקא של זהב הוא מכניס לתוכו ואותו כלי שמו תחתית ואותן חתיכות ופסוקות שמן גרוטי ע"כ. ומ"ש כדאמר לענין מנורה היינו מה שאמרו כאן גרוטאות ג"כ הכוונה למין א' וכיון שמדבר מזהב הכוונה לגרוטאות של זהב דווקא וכמ"ש בקטע השני להדיא שישנם גרוטאות של זהב וכפי' רש"י כאן. הרי שגם לפי' קמא יש גם גרוטאות של זהב.

ולפ"ז אין לפרש כוונת הי"א שבאו לחדש שגרוטאות כולל גם של כסף ושל זהב שלפי המבואר למעלה גם רה"ג ס"ל הכי ובוה ליכא לפלוגי, ונראה שהי"א פליגי רק בפי' הגמ' במנחות שלר"ה"ג ורש"י מה שאמרו בגמ' מן גרוטאות פסולה, מירי מגרוטאות של זהב דווקא כפירש"י, ולהי"א הפי' של גרוטאות כאן כ"ל מיני מתכות השבורים בין כסף בין זהב. וכן יש להוכיח כפי' הי"א מלשון שו"ת גאונים קדמונים דפוס ברלין צד מ' וז"ל: גרוטאות כסף וזהב שאין עליהן טיבוע כדקאמר סלע שחסרה זורקה לבין גרוטאות, ולפי"ז י"ל שגם הרמב"ם ס"ל כהי"א ולכן פוסל גרוטאות של שאר מינים. ועי' בפי' הר"ח שבת קכג: וברש"י ב"מ נב:

דף טב. אות ר. ומשך הימנה, וכ"ה לקמן אות רא: ונמשכין ועולין. הגה בכל הרישומים של המנורות נעשו

(*) והעירני ידידי ר' זאב ויריני, מחבר ספר תולדות המטבעות בישראל העתיקה, שמן המטבעות העתיקות שנמצאות מוזן הבית ויש עליהם ציור מנורה, הציור של קני המנורה המה בעיגול ולא ביושר, וידוע שעד היום לא מצאו בין הכלים העתיקים עוד מנורה בת שבעה קנים מלבד בישראל, ולכן מסתבר שהציור נאמן להמקור

זה מהדש מכת"י כותב: וששה קנים, הקנים (כמו) ענפים נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אנא מארי ז"ל לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו ע"כ. ובהערות רא"י וזינברג כתב: בפהמ"ש מנחות שם נוסחאות כ"י יש בצורת המנורה עם הקנים שלה בקוים ישרים יוצאים באלכסון מן הקו הגדול האמצעי שהוא גופה של מנורה

כזה: ומהלשון ומשך נראה יותר כפי' הרמב"ם (הציור שלי) אבל בנוסח שבדפוסים כבר נשתבשה הצורה ע"כ. וכן נמצא ציור כזה שששת הקנים יוצאים בקוים ישרים בצורת מנורה על מצבה קדומה. וציור מוזר ראיתי בספר מקדש אהרן דף ח' וע'

49. ואין לדבריו שום יסוד והוא נגד שיטת כה הראשונים. וראה בפנים אות ריב הבאתי לשון הספרי זוטא ריש בהעלותך (הובא במדרש הגדול שם): ומנין שהיו חוזרין חלילה כמין עטרה ת"ל יאירו שבעת הנרות. ובזית רענן: הלשון משמע דס"ל שהקנה האמצעי היה באמצע וששה קנים מקיפים אותו סביב כמין עטרה וז"ש ת"ל יאירו. שכל אחד היה מאיר לאמצעי בשוה והא דכתיב בקרא שלשה קנים יוצאים מצדה הא' ושלושה קנים יוצאים מצדה השני יש ליישבו ג"כ בדרך זה. אבל במנחות משמע דס"ל לכ"ע שהיו עומדים בשורה. לכן צ"ל דמ"ש כמין עטרה היינו שהקנים בעצמן היו עגולים כמין עטרה ודוחק ע"כ. ויש להעיר שכן מבואר גם באע"ז כזו. כא: ונכון להיות טעם יערוך בעבור היות הנרות כחצי עגולה. וכ"ה באע"ז כה, לו, בפיה"ק הקדמונים אמרו כי נר אחד באמצע והששה נערכים זה אחר זה כחצי עגול, ע"כ.

וכן מבואר בילקוט מאור האפלה כאן: והאיר על עבר פניה, זו ראייה שהיו הקנים יוצאים ומתעקמים מעט מעט עד שיהיו כנגד נר מערבי ותהיה כמדורה, ובהערות ציין לדברי הספרי זוטא הנ"ל.

אמנם בפירושו הספרי זוטא יפה פירש ראמ"ש בברייתא דמה"מ סוף פ"י שהדרש: ומנין וכו', לא קאי על המנורה אלא על אהרן ובניו שאהרן מדליק אחת ואח"כ אלעזר ואח"כ איתמר וחוזרין חלילה ומדליק אהרן. כן היא שיטת הס"ז לא כמ"ד בפנים אות קט, קי שאהרן הדליק כולם. ומביא מקור מגמ' ברכות נא, עיטור שנאמר בכוס רב יהודה מעטרהו בתלמידים, פירש"י תלמידיו סובבים אותו כשהוא מברך, הרי שמצינו לשון עיטור על בני אדם, ועל הביטוי חוזר חלילה מביא מפסחים מח: היא מקטפת וחבירתא לשה כו' וחוזרת חלילה ופירש"י חלילה לשון מחול סביב, וכע"ז בסוכה נה: והורביץ בספרי זוטא מביאו וכו' עליו שהוא פי' דחוק ונשאר בצ"ע. ולדעתי נראה שזה פירוש נכון.

ויש להוסיף ראיות, א. פי' המלה עטרה על בני אדם שמקיפים איזה דבר מפורש בקרא שמואל א' כג, כו. ושאלו ואנשיו "עוטרם" אל דוד, פירש"י מקיפים וסובבים מצד אל צד כעטרה המקפת את הראש. ב. יש להוסיף מהמבואר בתו"כ מובא בפנים פכ"ה אות קט. שילפינן שצריך להדליק את הנרות זה אחר זה וכהן אחד וכן שנים אסורים להדליק שנים בבת אחת ובפי' הראב"ד בתו"כ שם לחד פי' ובוה אחר זה בלי הפסק הוי כמו בבת אחת, ובמאמרי בספר היובל של הפרדס דף קכד הבאתי ראייה לשיטה זו מהמבואר ביומא ו' ובבת אחת מי משכחת לה, לא צריכה דאקדים ופירש"י לא בבת אחת ממש קאמר אלא זה אחר זה, אבל בסדר אחד היו ולא הפסיק בגד אחר בינתיים. ומבואר כל שלא הפסיק מקרי בת אחת וכ"מ בנדרים סו. ובכורות יז. ולפי"ז י"ל שפיר שוהו שדורש גם הספרי זוטא ומנין שיהא חוזרין חלילה שאהרן מדליק ואחריו אלעזר וכו' ובאופן כזה הרי היו צריכים שלשתם להקיף את המנורה וכשאחד גמר באחריו שני וכן חוזר חלילה. ומתאימים דברי הס"ז עם התו"כ (וצ"ב לשון התו"כ יכול ז' כהנים וכו' הרי לא שמשו בעבודה רק אהרן ושני בניו).

ויש להוסיף עוד שיש עוד סמך להלכה זו שאינה מוזכרת בשום מקום מהמבואר בברייתא דמלאכת המשכן פ"י: כיצד מדשנין, מעבירין מעל גבי המנורה ומניחין באהל ומקנחין בספוג, נמצאו כמה כהנים עסוקין בנר אחד דברי ר' יוסי, ובגמ' מנחות פח: הגירסא: כיצד עושה מסלקן ומניחן באהל ומקנחן בספוג ונותן בהן שמן ומדליקן וכו'. ובהערות ראמ"ש שם מביא שבכת"י הגי': נמצאו כל הכהנים ועי' סוף תמיד ויומא לג: ורמב"ם פ"ג מתו"מ הי"ז. ופי' הדברים שס"ל להברייתא שחלקו העבודה בין כל הכהנים היינו אהרן ובניו, אחד קיים הטבת הנרות, היינו ניקוי הדשן, וא' עשה והכין הפתילות וא' נתן השמן וא' הדליק, כדי לתת לכל אחד חלק במצוה אותו הדבר ה' בהדלקה שעשו אחד אחר השני באופן שחוזר חלילה.

וראה לעיל פכ"ה אות קצא לענין הדלקה בעשר מגורות והנחת לחה"פ בעשר שלחנות שעשו ג"כ באופן כזה, זה אחר זה וחוזר חלילה.

ויש נ"מ להלכה בפירושים הנ"ל בהדין המבואר בע"ז מג. ונפסק בשו"ע יו"ד סי' קמ"א ס"ח שאסור לעשות דמות מנורה שבמקדש, ובבכור שור בר"ה כ"ד מובא בפ"ת שם כתב דיש להחמיר לעשות מנורה של ז' קנים אפילו בדמות עיגול שלא מצינו שיעכב במנורה סדר עמידת הקנים. ובמהרי"ק שורש ע"ה מחמיר שאפילו אינה דומה ממש אם אין זה מהדברים המעכבים במקדש כגודל גובה י"ח טפחים עיי"ש, וכ"כ בשו"ת כנף רננה דמנורה של שאר מתכות אין קפיצא בסידור הקנים. גם בשו"ת שו"מ מהדורא קמא ח"ג סי' עא מסכים לדברי הבכ"ש ודחה דברי שו"ת חכ"צ סי' ס' שמקיל בוה. ובמשנת חכמים דף סג: דוחה שיטה זו וכתב דאם עשה

אל מול פני וכו' יעשה לה מול ופנים כו'. ובספרי דבי רב הקשה: היכי ס"ד שיהיו הנרות של קנים סביב למנורה מכל צד והא בהדיא כתיב ג' קני המנורה מצדה הא' וג' קני המנורה מצדה השני וכו' מצי לידחק ולומר דכוונת הרב דאי לאו קרא הוה ס"ד שעל כל נר ונר מהקנים הג' שבצד מזרח היו שם ארבע פתילות א' נוטה לצד מזרח וא' נוטה לצד מערב, וא' לצד דרום וא' לצד צפון וכן בג' קנים שבצד מערב וכו'. וראיתי למהר"א נחום ז"ל דמייתי למלתיה דרבינו הלל בשם מ"כ והקשה עליו כי קושיין וכו' וכתב לכך נראה דעל פני כל הרוחות דקאמר היינו לומר פונים לכל רוח שיהיה ת"ל אל מול שלא יהיו פונים אלא אליה, ומול היינו שיעשה לה פנים ואחור פי' שיהא נר האמצעי פונה למערב ואחוריה למזרח ע"כ. עיי"ש ומבואר מדברי ר"ה שיש דרש מיוחד בספרי למעט הדרש של ספרי זוטא**).

הקנים בעיגול אין בזה משום מראית עין ודוחה מה ששמע שרבנים מובהקים מקפידים קצת בזה, שאין כאן צד לומר המחמיר תע"ב כי אם במקום שיש בזה חומרא ע"פ דעת א' מהגדולים הראשונים אבל בכה"ג היכן דלא מצינו שום מחמיר בזה כ"ז ברור ע"כ ובשו"ת ר"ח כהן יו"ד סי' כה דעתו ג"כ שאין לאסור כשעושיין הקנים בעיגול*).

ולפנינו מבואר שלפי האע"ז והמאור האפלה וכו"ר בפ"י א' יש מ"ד בספרי זוטא הסובר שכן היתה המנורה במשכן ומה ראייה לשיטת הבכור שור, והמחברים שדחו דבריו יסברו כתי' השני של המג"א בוי"ר. ויש לה"ר לפי השני של הזי"ר מגירסת רבינו הלל בספרי פ' בהעלותך: שומע אני יהיו כל הנרות דולקים על פני כל המנורה. ור"ה גורס על פני כל הרוחות. ופי' כל הרוחות היינו סביב למנורה, דמאירין כנגד פניה מכל צד, ת"ל

טו

ישוב לתמיהה על רש"י

בקרא שמואל ב' ז. ב. וארון א' יושב בתוך היריעה, והכוונה לא רק על היריעה שלמעלה אלא בתוך הפרכת וכן במצודות פי' היריעה, וילון וכן פירש בירמיה מט, כט. אהליהם וצאנם יקחו יריעותיהם וגו' ישאו ובמצודות יריעותיהם מלשון יריעה ווילון, ע"כ שהרי כבר כתוב אהליהם א"כ בהמלה יריעותיהם מתכוון לוילון. וכן בלשון משנה כלים פ"ח תנור שחצצו בנסרים או ביריעות, הרי שקורא יריעות לחתיכה ארוכה וקצרה של עור או בגד לעשות מזה מהיצה באורך ולא דווקא למעלה על אהל. ומפודש בנדרים פ"ז מ"ג הנודר מן הכסות (ממלבוש בגדים) מותר בשק, ביריעה (בגד גס ועב שאינו תפור, רמב"ם) הרי שהשתמשו ביריעה גם לשם בגד (ושם השתמשו במלה זו גם לשם קלף לכתובת ס"ת בשם יריעות). ולפי"ז ברור כשאמרו בגמ' שכן תופרי יריעות זורקין מחטיהן, כולל גם הפרכת והמסך לאהל והמסך לחצר, הכל בכלל בשם יריעות ולכן יפה פירש"י שמעשה מחט היינו מעשה רקם כמפורש בקרא אצל מסך האהל והחצר.

וכן בקדמוניות היהודים ספר ג' פ"ו כתב ואת המשכן כסו יריעות שש (אריגי בוי"ז) וכו' הראשונה (האריג הראשונה) כו' והיריעה הזאת לא נתנה לעין לחדור, הרי שקורא את הפרכת בשם יריעה ואריג כמו היריעות שכסו את האהל.

את כל החרדה הגדולה בעבור הפנס אשר אין תבנית כזה בביהמ"ק וכן כ' בפשיטות בשו"ת ר"ח הכהן רפפורט. וראיתי כי עם גדלות חכמת תורתו עד להפליא, פחד ורגע לבו להקל והיה מיראי הוראה. ** ראה בהשלמות והוספות ביאור יפה על המלה, וקנתם כה, לו. מאת הרב מאיר דוד בן שם.

דף עה, אות טו. הרש"ש הקשה על מה דמבואר ברש"י שבת צו: שכן תופרי יריעות זורקין גומא להצניע בה מחטיהן, ופירש"י תופרי יריעות מעשה רוקם, והקשה למה לא פירש"י שתפרו את היריעות אחת אל אחת וז"ל: תמוה דביריעות ליכא (מעשה רוקם) ובתחתיות כתיב מעשה חושב ובדעוים לא כתוב מאומה ומדוע לא פי' דהיינו מה שהיו חוברות אשה אל אחותה וכדפי' בעצמו לקמן (צט) ובחומש ע"י תפירה, או כדלעיל (עה) יריעה שנפל בה דרנא כו' תופרין אותה ע"כ. ונראה שבדיוק פירש"י שתופרי יריעות שעושיין מעשה רוקם ואח"כ מעשה אורג בכל היריעות לארכן ורחבן כמ"ד ביומא ע"ב: שמתחלה מתקן הצורה ואח"כ רוקמה במחט ולדידיה חושב ורוקם חדא היא. ובדיוק נקט מלאכה שנמשכה זמן יותר ארוך וזה מעשה חושב ומעשה רוקם שהיה בכל היריעות לארכן ולרחבן והי' בזה מלאכה אומנות גדולה משא"כ בתפירת היריעות אחת אל אחת. ועי' בחידושי הר"ן שם הביא משם הרא"ה שהאורגין עצמם היו תופרין וכו' דאורגים דוקא קאמר וכתב ויש מרבתי שאין מודים לו בזה, דלא מאומנות האורגים היו ולא הי' תופרין אלא כי נפל בהן דרנא וכו' ע"ש. ועי' במל"מ הל' כלי המקדש פ"ח הט"ו.

שוב ראיתי שאין באן קושיא כלל, משום שגם הפרכת והמסך לאהל ולחצר נקראים בשם הכולל יריעות. ומפורש

* בשו"ת רחש לבב להרב חיים שמואל הלוי בירבנוים ז"ל חתנו של רע"א ז"ל (ירושלים תשי"ט) כותב בהקדמה: כי ראה בבית חותנו מנורה של כסף בדמות פנס עגול כתמונת הכוכב בשבע קרנות לו מסביב, והוסיף חותנו עוד קרן אחד לבל יהיה בהפנס י' קרנות כמנורה בהיכל ה'. ואשתומם על אשר כבוד מו"ת חרד